



Panteia

Research to Progress

Research voor Beleid | EIM | NEA | IOO | Stratus | IPM



Evaluatie Neth-ER 2011-13

Zoetermeer, 6 november 2013

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij Panteia. Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldigen en/of openbaarmaking in welke vorm ook, alsmede opslag in een retrieval system, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van Panteia. Panteia aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

The responsibility for the contents of this report lies with Panteia. Quoting numbers or text in papers, essays and books is permitted only when the source is clearly mentioned. No part of this publication may be copied and/or published in any form or by any means, or stored in a retrieval system, without the prior written permission of Panteia. Panteia does not accept responsibility for printing errors and/or other imperfections.

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Context en aanleiding	7
1.2 Doel en onderzoeksvragen	7
1.3 Uitvoering van het onderzoek	8
1.4 Opbouw van het rapport	9
2 Doelen en middelen	10
2.1 Doelen van en voor Neth-ER	10
2.2 Middelen	13
3 Activiteiten en resultaten	16
3.1 Concrete activiteiten van Neth-ER	16
3.2 Beoordeling activiteiten	17
3.3 Conclusies activiteiten	20
4 Effectiviteit en efficiëntie	21
4.1 Effectiviteit	21
4.2 Interne efficiëntie	24
4.3 Externe efficiëntie: rollen en afbakening	25
5 Toekomstverkenning	30
5.1 Context	30
5.2 Toekomstwensen	30
5.3 Benchmark: alternatieven voor huidige opzet	30
6 Conclusies en aanbevelingen	34
6.1 Conclusies: effectiviteit en efficiëntie	34
6.2 Conclusies: toekomstperspectief	35
6.3 Aanbevelingen: retourtje Brussel 1 ^e klas	36
Bijlagen	38
Bijlage 1 Geïnterviewden	38
Bijlage 2 Voorbeeld: databescherming	39
Bijlage 3 Voorbeeld: hbo-architectuuropleidingen	40





Samenvatting

Neth-ER (Netherlands house for Education and Research) is een vereniging met negen leden uit het Nederlandse onderwijs- en onderzoeksveld, die gefinancierd wordt door die leden en door het ministerie van OCW. De vereniging is opgericht in 2006 als 'vooruitgeschoven post' van het Nederlandse onderzoeks- en onderwijsveld in Brussel, en toen gesubsidieerd voor de periode tot en met 2010.

In 2011 is een herstart gemaakt en heeft OCW een nieuwe subsidie voor de periode tot en met 2014 toegekend. In de subsidiebeschikking zijn de volgende vier doelen omschreven:

- a. *(beter gecoördineerde) Nederlandse invloed op de beleidsontwikkeling op het gebied van onderwijs, onderzoek en innovatie*
- b. *Verbeteren van contacten en relaties tussen leden van Neth-ER, Europese instellingen en organisaties uit andere landen*
- c. *Synergie bevorderen, zodat de leden effectiever hun belangen (afzonderlijk en samenwerkend) kunnen vertegenwoordigen*
- d. *Informatievoorziening over het Europees beleidsproces aan het Nederlandse onderwijs- en wetenschapsveld*

Dit is een evaluatie van die huidige subsidieperiode, uitgevoerd door Panteia. Centrale vragen: hoe *effectief* en *efficiënt* heeft Neth-ER gewerkt sinds 2011 en wat is het *toekomstperspectief* op basis hiervan?

Op basis van het evaluatieonderzoek concluderen we dat Neth-ER in het algemeen effectief en efficiënt functioneert op de vier genoemde doelstellingen. In vergelijking met de periode 2006-10 valt op dat de leden de toegenomen responsiviteit zeer waarderen: Neth-ER is duidelijk meer dan destijds gericht op de leden. Er is brede waardering voor het netwerk dat Neth-ER heeft en onderhoudt en de informatievoorziening is goed. De effectiviteit in de invloed op beleidsontwikkeling lijkt het grootst in de 'voorfase', voordat de Europese Commissie met een officieel voorstel komt.

Ook is er een goede afbakening met andere Brusselse spelers (zoals Europese koepels en de Permanente Vertegenwoordiging). Misschien kan efficiëntiewinst worden behaald als huidige taken van Neth-ER worden gecombineerd met taken van de National Contact Points. De breedte van het ledenbestand van Neth-ER is een permanente uitdaging, al is de synergie wel (enigszins) groeiend.

Geconstateerde verbeterpunten:

- Het mandaat dat Neth-ER namens de leden heeft voor belangenbehartiging/lobby (doel a) beperkt zich meestal tot het 'deuren openen' voor leden. Soms heeft Neth-ER wel de positie maar niet het mandaat om meer te doen hierin.
- De informatievoorziening kan hier en daar aan diepgang winnen; wat de leden betreft geldt 'hoe specifieker hoe beter'.
- De huidige doelstellingen van OCW zijn vanuit de positie van de leden geschreven; als OCW daarnaast eigen doelen voor Neth-ER heeft zouden deze explicieter kunnen worden gemaakt.

Er is dus zeker een toekomst voor Neth-ER. Een belangrijke contextfactor is het zevenjarig ritme van het Europees beleid: Neth-ER heeft zich vooral in de voorfase sterk gemaakt. Nu de nieuwe programma's Erasmus+ en Horizon2020 ingaan op 1 januari 2014, moet het netwerk wel onderhouden worden en moeten daarnaast nieuwe ambities worden ontplooid om de continuïteit te waarborgen.



Uit de evaluatie volgen deze aanbevelingen aan de verschillende betrokkenen:

- *Alle betrokkenen: ga door met Neth-ER*
- *OCW: maak doelen voor Neth-ER als subsidiegever explicieter*
- *OCW, PV & Neth-ER: onderhoud regelmatig contact*
- *OCW en Neth-ER: zoek naar de beste mogelijkheden om de financiële relatie vorm te geven*
- *OCW: onderzoek wat de beste financiële verhouding OCW-leden is*
- *Neth-ER: probeer verdieping aan te brengen in de informeer-taak, door specifiekere te zijn*
- *Leden: geef Neth-ER wat meer armslag in het naar voren brengen van standpunten*



1 Inleiding

1.1 Context en aanleiding

Het Nederlandse onderwijs- en onderzoeksveld heeft sinds 2006 een 'vooruitgeschoven post' in Brussel, de vereniging *Netherlands house for Education and Research*, kortweg Neth-ER.

De activiteiten van Neth-ER worden voor ongeveer de helft gefinancierd door de leden, en voor ongeveer de helft door een subsidie van het ministerie van OCW. Na een eerste subsidie voor de periode tot en met 2010, geldt voor de periode 1 januari 2011 t/m 31 december 2014 een nieuwe subsidiebeschikking; voor 2011 is €500.000 ter beschikking gesteld, voor de jaren 2012-2014 jaarlijks €450.000.

De vier doelen waarvoor Neth-ER OCW-subsidie ontvangt zijn, op basis van de subsidiebeschikking, als volgt samen te vatten:

- *(beter gecoördineerde) Nederlandse invloed op de beleidsontwikkeling op het gebied van onderwijs, onderzoek en innovatie*
- *Verbeteren van contacten en relaties tussen leden van Neth-ER, Europese instellingen en organisaties uit andere landen*
- *Synergie bevorderen, zodat de leden effectiever hun belangen (afzonderlijk en samenwerkend) kunnen vertegenwoordigen*
- *Informatievoorziening over het Europees beleidsproces aan het Nederlandse onderwijs- en wetenschapsveld*

Er zijn hierin twee 'richtingen' te onderscheiden: enerzijds het Nederlandse onderwijs- en wetenschapsveld vertegenwoordigen en de belangen daarvan behartigen in Brussel, en anderzijds kennis over 'het Brusselse' beleid meenemen en verspreiden in Nederland. Dat verklaart de titel van dit rapport: *retourtje Brussel*.

De huidige subsidieperiode loopt zoals gezegd af op 31 december 2014. Het ministerie van OCW heeft de behoefte om, al geruime tijd voor het zover is, na te denken over de toekomst van Neth-ER, en in dat kader het huidige functioneren te evalueren. Doet Neth-ER de goede dingen, en doet zij die dingen goed? En wat is het toekomstperspectief? Dat zijn de kernvragen die hier voorliggen. Het ministerie van OCW heeft Panteia gevraagd de evaluatie uit te voeren. Dit rapport bevat de uitkomsten van deze evaluatie.

1.2 Doel en onderzoeksvragen

De twee doelen van de evaluatie zijn als volgt verwoord:

- *Een objectief beeld schetsen van de mate waarin Neth-ER in de afgelopen jaren effectief en efficiënt is geweest in relatie tot de doelen uit de huidige subsidiebeschikking*
- *Beoordelen wat het toekomstperspectief voor Neth-ER is (uit welk budget dan ook)*

Hieruit vloeien de volgende drie onderzoeksvragen voort.

1. Hoe **effectief** is Neth-ER in de periode januari 2011 t/m augustus 2013 geweest in het bereiken van de vier doelen (zie hierboven) in de ogen van
 - de subsidieverstrekker
 - de leden
 - andere direct betrokkenen
 - extern deskundigen



2. Hoe **efficiënt** is Neth-ER in het bereiken van deze vier doelen?
 - a) Zijn er aanwijzingen dat dezelfde resultaten met minder middelen te bereiken zijn?
 - b) Zijn er aanwijzingen dat meer/betere resultaten met dezelfde middelen te bereiken zijn?

3. Wat is, gegeven de antwoorden op 1 en 2, het **toekomstperspectief** van Neth-ER?
 - a) Zouden de doelen op andere wijze(n) bereikt kunnen worden? Zo ja, zijn die andere wijze(n) meer of minder effectief en efficiënt dan de werkwijze van Neth-ER?
 - b) Wat zijn sterke en zwakke kanten van de taken en positie van Neth-ER? Zijn op basis hiervan verschuivingen in het takenpakket van Neth-ER aan te bevelen?
 - c) Welke rol is voor Neth-ER de optimale, gegeven de context (andere organisaties, wensen en belangen van *stakeholders*)?

Analysekader

Om effectiviteit en efficiëntie van een subsidieregeling zoals deze te beschouwen hebben we informatie op vier niveaus nodig:

- Input: wat is aan middelen (menskracht, geld, ...) ingezet?
- Throughput: welke processen hebben plaatsgevonden?
- Het niveau van de bedrijfsvoering (output): welke prestaties zijn gerealiseerd met de beschikbare inputs?
- Het niveau van het beleid (outcome): hoeveel effecten in termen van gerealiseerde beleidsdoelen zijn behaald met de beschikbare inputs? En zijn er ook neveneffecten?

Daarbij speelt ook de context vrijwel altijd een rol: als te verwachten of onverwachte beïnvloeder van het eindresultaat, als positieve of negatieve invloed op de effectiviteit en efficiëntie, en/of als dynamische krachten die voor veranderingen van input, throughput en daarmee output en outcome zorgen.

Zowel het niveau van output als van outcome zijn in onze visie van belang in deze evaluatie; zowel de concrete gerealiseerde activiteiten, als de bredere achterliggende effectiviteit (beleidsdoelen). Het eerste is echter wel ondergeschikt aan het tweede. Deze beide analyses worden gekoppeld aan wat betrokkenen en deskundigen vinden van de toekomstige richting. Met andere woorden, wat is een realistische en haalbare koers voor Neth-ER? Welke rol is voor Neth-ER de optimale, gegeven de context (andere organisaties, wensen en belangen van *stakeholders*)?

1.3 Uitvoering van het onderzoek

De evaluatie is gebaseerd op een grotendeels *kwalitatieve* onderzoeksapproach in drie fasen.

In de eerste fase zijn relevante stukken (eerdere evaluaties, jaarverslagen, activiteitenplannen, een interne verkennende studie (*Taskforce Toekomst Neth-ER na 2014*) en wat verder relevant bleek) geanalyseerd, mede als voorbereiding op interviews. Het ging hier ook om informatie over de verschillende zusterorganisaties van Neth-ER in IGLO¹-verband.

Het leeuwendeel van de dataverzameling (fase 2) bestond uit interviews, voor het grootste deel face-to-face uitgevoerd. We interviewden betrokkenen (van Neth-ER zelf, van de leden, vanuit de Europese Commissie en andere gremia) maar spraken ook met deskundigen uit andere beleidsvelden en met collega-instituten uit andere landen, die hun licht hebben laten schijnen op de werkwijzen en resultaten van Neth-

¹ Informal Group of RTD Liaison Offices; www.iglortd.org.



ER. Bijlage 1 bevat een overzicht van geïnterviewden uit al deze groepen. Naast de interviews heeft het onderzoeksteam, om concrete indrukken van de werkwijze van Neth-ER te verkrijgen, een bijeenkomst bijgewoond die Neth-ER organiseerde: *Neth-ER seminar: Reflections on 'Opening up education'* op 1 oktober 2013. De derde fase bestond uit analyse van de uitkomsten van alle interviews en desk research (o.a. contrastanalyse, contextualisatie en benchmark-vergelijkingen); de resultaten hiervan zijn in deze rapportage neergelegd, ter beantwoording van de onderzoeksvragen.

1.4 Opbouw van het rapport

Dit rapport van de evaluatie is opgebouwd aan de hand van het analysekader: input – throughput – output – outcome. Het tweede hoofdstuk gaat over de *inputs* van Neth-ER, waarbij we zowel de praktische kant (menskracht en middelen) als de doelen (van verschillende stakeholders) beschouwen.

In hoofdstuk drie beschouwen we de *throughput* en *output* (wat heeft Neth-ER concreet gedaan), waarna hoofdstuk vier de bredere effecten (*outcome*, zowel effectiviteit als efficiëntie) beschouwt in de context waarin Neth-ER opereert.

Hoofdstuk vijf analyseert belangrijke factoren in het *toekomstperspectief* voor Neth-ER: de context, de wensen van betrokkenen en de mogelijkheden voor veranderingen op basis van onze benchmark.

Bij wijze van *conclusie* keert het zesde hoofdstuk terug naar de onderzoeksvragen: wat kunnen we zeggen over de effectiviteit en efficiëntie van Neth-ER in de periode 2011-nu en wat impliceert dat voor de toekomst van Neth-ER? Hieruit volgen enkele aanbevelingen.



2 Doelen en middelen

2.1 Doelen van en voor Neth-ER

Doelen van Neth-ER zelf

Neth-ER heeft haar missie op de website en ook bijvoorbeeld in het jaarverslag 2011 als volgt verwoord:

- Voorzien in hoogwaardige informatie over Europese kennisdossiers ten behoeve van het Nederlandse kennisveld.
- Bijdragen aan het vergroten van de invloed van het Nederlandse kennisveld op de ontwikkeling van het Europese onderwijs-, onderzoek- en innovatiebeleid.

Deze twee doelen worden ook wel verkort tot de slogan "meer informatie, meer invloed". Hierin zijn de beide pijlen Brussel → Nederland en Nederland → Brussel herkenbaar.

Doelen uit de subsidiebeschikking

Belangrijk in het kader van deze evaluatie is niet alleen wat Neth-ER zelf zich ten doel stelt, maar vooral ook wat de doelen zijn die aan de subsidie ten grondslag liggen die Neth-ER van het ministerie van OCW heeft gekregen voor de periode 2011-2014.

Dat zijn:

- a. het tot stand brengen van een proactieve houding en meer ambitie bij de Nederlandse organisaties en instellingen werkzaam op de terreinen van onderwijs, onderzoek en innovatie, om een eerdere en waar wenselijk beter gecoördineerde Nederlandse invloed op de Europese beleidsontwikkeling te bewerkstelligen.
- b. het verbeteren van contacten en relaties door het bij elkaar brengen van de leden van Neth-ER, de Europese instellingen en organisaties uit andere Europese landen.
- c. het ontwikkelen van een synergie tussen deze Nederlandse organisaties onderling inzake hun strategieën voor Europese samenwerking, teneinde te komen tot een effectieve en efficiënte vertegenwoordiging van de belangen van de afzonderlijke of samenwerkende organisaties.
- d. het bijdragen aan een betere kennis in de Nederlandse wetenschappelijke en onderwijswereld van het Europees beleidsproces op de terreinen van onderwijs, onderzoek en innovatie in den brede en van de gevolgen ervan, te weten een adequate en excellente informatievoorziening ten behoeve van geheel Nederland als kennisland, een proactieve beïnvloeding ten behoeve van de leden en de noodzakelijke ondersteuning hiervan in de vorm van ondersteunende diensten ook aan maatwerkklienten en eventueel geassocieerde leden.

Wat opvalt aan deze doelen is de complexiteit. Zowel doelen als middelen/ tussendoelen zijn gelaagd omschreven. Als we deze uit elkaar rafelen komen we op de volgende doel-middel-structuur voor a t/m d:



middel(en)	doel(en)
a. proactieve houding & meer ambitie bij Nederlandse onderwijs/wetenschaps/innovatieorganisaties	(eerdere, waar wenselijk beter gecoördineerde) Nederlandse invloed op Europees beleidsproces
b. bij elkaar brengen van Neth-ERleden, Europese instellingen, organisaties uit andere Europese landen	verbeteren van contacten en relaties
c. ontwikkelen van synergie tussen Nederlandse organisaties onderling	(effectieve & efficiënte) belangenvertegenwoordiging van deze organisaties (afzonderlijk of gezamenlijk)
d. 1. adequate en excellente informatievoorziening ten behoeve van geheel Nederland als kennisland, 2. een proactieve beïnvloeding ten behoeve van de leden, 3. ondersteunende diensten ook aan maatwerkklienten en eventueel geassocieerde leden.	betere kennis in de Nederlandse wetenschappelijke en onderwijswereld van het Europees beleidsproces op de terreinen van onderwijs, onderzoek en innovatie in den brede en van de gevolgen ervan

Bij de middelen zien we omschrijvingen van wat Neth-ER moet doen, maar deze zijn niet op het niveau van concrete activiteiten (behalve bij b). Soms zijn deze middelen (of tussendoelen) op zichzelf tamelijk vaag: 'ontwikkelen van synergie' of het tot stand brengen van een proactieve houding en meer ambitie. Of 'adequate en excellente informatievoorziening ten behoeve van heel Nederland als kennisland'.

We focussen in deze evaluatie daarom op de vereenvoudigde vorm waarin we de vier (eind)doelen hebben geformuleerd, en die ook in paragraaf 1.1 zijn verwoord:

- a. *(beter gecoördineerde) Nederlandse invloed op de beleidsontwikkeling op het gebied van onderwijs, onderzoek en innovatie*
- b. *Verbeteren van contacten en relaties tussen leden van Neth-ER, Europese instellingen en organisaties uit andere landen*
- c. *Synergie bevorderen, zodat de leden effectiever hun belangen (afzonderlijk en samenwerkend) kunnen vertegenwoordigen*
- d. *Informatievoorziening over het Europees beleidsproces aan het Nederlandse onderwijs- en wetenschapsveld*

Bij het ministerie van OCW leeft enige onvrede over de formulering van deze doelen, met name het gebrek aan concrete toetsbaarheid: wanneer zijn de doelen behaald? Onze analyse is dat doelen op dit niveau en het soort werkzaamheden waar Neth-ER voor staat wel in meer meetbare doelen is te vangen, maar de vraag is wat je dan meet. Bijvoorbeeld: het verbeteren van contacten en relaties kan worden vastgesteld aan de hand van aantallen ontmoetingen. Neth-ER heeft een aantal cijfers gegeven hierover, maar de vraag is wat dit soort cijfers werkelijk zegt. In beleidsbeïnvloeding geldt dat één gesprek op het juiste moment met de juiste persoon vele malen meer invloed kan hebben dan vele andere gesprekken (of mails of seminars of...) op verkeerde momenten of met verkeerde partijen. Uiteraard is de informatievoorziening wel deels kwantificeerbaar, maar de ontvanger zal vooral kijken naar relevantie en kwaliteit ervan.

Het ligt dus voor een deel in de aard van het werk van Neth-ER besloten, dat het minder goed in scherp gedefinieerde doelen te vangen is. Onze oplossing in deze evaluatie is daarom te analyseren wat betrokkenen zeggen: zowel de leden (ontvangers van informatie, en gewenste 'beïnvloeders') als partijen in het Brusselse (de 'te beïnvloeden' partijen en deels zenders van de informatie over het beleid). Zeker als aan die beide zijden een gelijk oordeel wordt geveld over Neth-ER, is dat een sterke aanwijzing dat Neth-ER werkelijk iets toevoegt in de richting van de gestelde doelen.



Informele doelen

Deze formele doelen vertellen niet het hele verhaal. Er leven ook informele doelen, bij zowel leden als ministerie als andere betrokkenen. Om het functioneren van Neth-ER goed te begrijpen hebben we geprobeerd ook deze doelen zoveel mogelijk in kaart te brengen.

De doelen die *leden* van Neth-ER hebben voor hun lidmaatschap liggen sterk in het verlengde van wat Neth-ER zelf daarover formuleert. Kortom, de doelen die Neth-ER nastreeft zijn de goede doelen volgens de leden. Achter die doelen ligt voor hen vaak, zoals verschillende leden en ook de voorzitter aanstippen, het doel om zo veel mogelijk geld uit de Europese onderwijs- en onderzoeksprogramma's binnen te halen. Dáár zijn die gewenste grotere invloed en meer informatie in ieder geval deels op gericht. Dit geldt sterk voor de leden die veel belang hebben bij de Europese onderwijs- en onderzoeksprogramma's.

Voor het Europees Platform geldt dat zij enigszins een vreemde eend in de bijt van Neth-ER zijn, vanwege hun gerichtheid op primair en voortgezet onderwijs. Zij hadden enkele doelen met Neth-ER die wat afwijken van die van de andere leden: enerzijds dat zij als brug zouden fungeren waarlangs PO- en VO-raad ook lid van Neth-ER zouden worden, en anderzijds naast informatie over de Europese programma's ook informatie over wat andere landen 'richting Brussel' doen.

De doelen van leden zijn nu voor een groot deel duidelijker gearticuleerd dan voorheen. Dat heeft te maken met een veranderde insteek: in de periode 2006-10 was Neth-ER meer aanbodgericht, nu meer vraag/service-gericht. Zowel vanuit Neth-ER als vanuit de leden klinkt nu het geluid dat de behoeften beter gearticuleerd worden, waardoor Neth-ER beter kan werken. De doelen zijn dus scherper geformuleerd dan voorheen. En omgekeerd weet Neth-ER nu beter dan voorheen wat er bij de leden speelt.

Niet alle vier doelen a t/m d uit de subsidiebeschikking hebben voor de leden een gelijk gewicht. Zij hechten duidelijk het meest aan a (grotere invloed) en d (informerende taken van Neth-ER); b (relaties met Brusselse netwerk) is dan een gevolg van a en d. En c (synergie) zien de leden vooral als een bijproduct. Een uitzondering is het Europees Platform die juist op die synergie de nadruk legt. De overige leden vinden synergie positief als het gebeurt, maar het moet geen primair doel worden. "Het is niet een reden om Neth-ER overeind te houden, maar een leuke bijkomstigheid."

Het *ministerie van OCW* committeert zich als subsidiegever aan de formele doelen. Daarnaast bleek uit gesprekken dat het ministerie specifieke overwegingen had bij de verlenging van de subsidie in 2010: er werd ingeschat dat er bij de leden zelf onvoldoende draagvlak was om Neth-ER zelf geheel financieel te dragen, en Neth-ER was net 'de opstartfase voorbij' waardoor het verspillend zou zijn geweest van de investering in de eerste fase als de activiteiten van Neth-ER toen gestopt zouden worden. Verder benadrukken de beleidsdirecties dat het doel achter Neth-ER niet is om een 'tweede lobbykanaal voor OCW' te organiseren, maar om *het veld in staat te stellen* zich beter op de EU te richten, zich in Brussel te organiseren, door informatie en lobby internationalisering te bevorderen. De 'stem van de leden' zal dus zwaar moeten wegen in de vraag hoe effectief Neth-ER is geweest.

Om de wederzijdse doelen (en activiteiten) zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen is er *afstemmingsoverleg* tussen het ministerie van OCW en Neth-ER, eens in de 6 à 8 weken.



Daarnaast wordt jaarlijks (zoals ook in de subsidievoorwaarden is opgenomen) een activiteitenplan gemaakt, en na afloop van een jaar een jaarverslag. Het activiteitenplan komt allereerst tot stand in overleg met de leden. Vervolgens wordt dit voorgelegd aan het ministerie, waar enkele directies ernaar kijken en het vervolgens goedkeuren. Hierover lijkt weinig discussie te zijn; daaruit kan worden afgeleid dat er op het niveau van doelen in de afgelopen jaren tussen Neth-ER en het ministerie geen grote onenigheid is geweest. Door dit systeem van jaarplannen blijven de doelen van Neth-ER en die van het ministerie goed aangesloten.

2.2 Middelen

Welke middelen zet Neth-ER in om aan deze doelen te werken? We onderscheiden menskracht (bureau en voorzitter), hun locatie (gebouw), en geld.

Menskracht: bureau

Neth-ER heeft op dit moment (oktober 2013) zes mensen in dienst: een directeur, drie beleidsmedewerkers, een office manager, een ICT-manager. Alleen de office manager werkt in deeltijd (0,8), waardoor het totaal aantal fte op 5,8 komt.

Hiernaast werkt Neth-ER veel met stagiairs, zowel rijkstrainees als wo-, hbo- en mbo-stagiairs.

De overgang van de vorige Neth-ERperiode naar de huidige (vanaf 2011) was tumultueus. Omdat het bestuur van Neth-ER destijds onzeker was over het verlengen van subsidies, kreeg het bureau de opdracht om de ontbinding in gang te zetten, door de huur voor het gebouw op te zeggen en medewerkers te ontslaan. Toen bleek dat Neth-ER een doorstart kon maken, werd eerst een sollicitatieprocedure voor een nieuwe directeur ingezet, waarna de voormalige directeur Fried Kramer opnieuw werd aangenomen. Deze formeerde vervolgens een nieuw team met twee voormalige stagiairs als beleidsmedewerkers (Sebastiaan den Bak en Charlotte Geerdink). Ter ondersteuning werden office manager Edith van Rees en ICT-manager Kimberly Lans aangenomen. In 2012 is Tim Buiting als derde beleidsmedewerker aangetrokken.

De taakverdeling is anders dan in de periode t/m 2010. De directeur besteedde vroeger (toen hij omringd werd door 'andere senioren') ongeveer 1/3 van zijn tijd aan de directeur-taak, nu is dat gestegen tot zo'n 80%. Voor de beleidsmedewerkers geldt dat de dossiers en leden verdeeld zijn: ieder lid en ieder dossier heeft een 'eerste aanspreekpunt', waarbij wel benadrukt wordt dat iedereen overal op aanspreekbaar is en de medewerkers elkaar ook op de hoogte

Het team is mede hierdoor goed op elkaar ingespeeld, zo vertellen de verschillende werknemers van Neth-ER onafhankelijk van elkaar, en ook de leden hebben deze indruk.

Het werken met stagiairs is opvallend voor Neth-ER; het is in alle gesprekken met IGLO-collega's (de 'Neth-ERs van andere landen') spontaan ter sprake gekomen. Ook Nederlandse gesprekspartners noemen het vaak. De voordelen die vaak worden genoemd zijn naast de 'extra handjes' het goede netwerk, een hechtere relatie met een deel van de achterban, en voor Neth-ER een 'frisse blik op de organisatie' door steeds nieuwe medewerkers. Ook vormen de voormalige stagiairs een waardevol netwerk voor de organisatie. Daar staan wel nadelen tegenover: de kwaliteit van de output van stagiairs (adviezen, onderzoeken) moet goed worden bewaakt, en het inwerken kost iedere keer weer een aanzienlijke hoeveelheid tijd van de medewerkers. Zoals een IGLO-collega zei: "like in many other offices in Brussels a lot of time is used to bring



these people into the topics and the way of working in the EU-capital." Toch slaat de balans duidelijk positief door voor Neth-ER zelf.

Al met al worden deze 'inputs' zeer positief gewaardeerd door vrijwel alle leden, de betrokken ministeries en andere stakeholders. Van beleidsmedewerkers Charlotte en Sebastiaan wordt gezegd dat ze hard werken, zeer goed luisteren naar de leden, 'on the ball' zijn wat de informatievoorziening betreft, en snel en adequaat reageren. Tim is nog vrij nieuw in het team, over hem kwam geen specifieke feedback. Ook over directeur Fried Kramer kwam minder directe feedback; hier en daar vermoeden stakeholders dat hij zich nog wat meer kan richten op het aansturen van het 'jonge' beleidsteam, maar zijn rol is als directeur zoals gezegd meer intern gericht dan in de eerste periode, dus daar is voor buitenstaanders ook minder zicht op. Zowel veld als ministerie als andere stakeholders zijn in meerderheid zeer te spreken over het bureau.

Menskracht: voorzitter

Naast het bureau (de staf) is er de voorzitter Frans van Vught. Deze evaluatie van Neth-ER gaat ook over zijn taak als voorzitter. Zijn verbindende kracht wordt breed gewaardeerd door degenen die het meest met die voorzitterstaak te maken hebben, namelijk de bestuursleden van Neth-ER (dus de bestuurders van de leden).

Als het puur gaat om de taak van Neth-ER-voorzitter vervult hij deze goed, in ieder geval volgens de leden: hij is duidelijk een onafhankelijk voorzitter, en zoekt tegelijk naar het samenbindende. Bovendien zijn verschillende leden positief over zijn invloed en netwerk: "Onderschat niet het niveau waarop hij binnenkomt." Dus zowel de taak van 'boegbeeld' (zichtbaarheid in Brusselse gremia waar bijvoorbeeld het bureau van Neth-ER maar ook de leden minder snel toegang toe hebben) als van 'samenbinder' (van soms uiteenlopende belangen) pakt hij volgens de direct betrokkenen in het algemeen goed op. Er klinkt in dat kader enige bezorgdheid bij leden als het gaat om de toekomst, aangezien hij overweegt te stoppen als voorzitter van Neth-ER.

Voor deze voorzitterstaak staat hij met een onkostenvergoeding (zo'n €37.000 per jaar) op de begroting van Neth-ER. Maar hij is niet in dienst van de vereniging.

Op iets grotere afstand is er (bij zowel ministerie als PV) gewezen op de relatieve onzichtbaarheid van Van Vught. Op beleidsniveau leeft de vraag wat hij doet; een deel hiervan hangt samen met de als onduidelijk ervaren afbakening tussen zijn rol in Neth-ER en andere taken, die hij voor het ministerie van OCW in Brussel uitvoert. Van Vught zelf ziet zijn rol als 'buitenboordmotor in Brussel', hij besteedt 2-2,5 week per maand in Brussel en is dan met allerlei zaken bezig, waaronder Neth-ER. "Neth-ER is de lijm daartussen; ze zien me bij Neth-ER dan bijna elke dag."

Gebouw/locatie

Neth-ER is gevestigd in een statig pand aan de Aarlenstraat in Brussel, op loopafstand van de belangrijkste Europese instellingen en *stakeholders*. Sommige leden zijn hier expliciet positief over: zij zien de meerwaarde van zo'n pand dichtbij 'waar het gebeurt'. Bovendien wordt het pand ook deels onderverhuurd (aan achterban en leden) en worden vergaderruimtes gebruikt voor bijeenkomsten in Brussel van leden en achterban. Dit wordt positief gewaardeerd als onverwacht neveneffect door voorzitter van Vught: "Terwijl we het niet van tevoren bedacht hadden, is het gebouw van Neth-ER een ontmoetingsplek geworden. [...] Dat bevordert de effectiviteit van Neth-ER vanwege de toegenomen zichtbaarheid."

Niettemin zijn er (bijvoorbeeld bij het ministerie) twijfels over de relatief hoge kosten van het pand. Het lijkt er op dat Neth-ER vanwege die onderverhuurinkomsten de



scherpe kanten van de huurkosten kan reduceren: bijna de helft van de totale huisvestingskosten komt terug als onderverhuurinkomsten. Het exploiteren van de verga-derruimtes kan verder worden uitgebouwd volgens de office manager, waardoor de netto kosten van het pand verder dalen, maar dit kost wel weer extra menskracht; per saldo zou het weinig opbrengen.

Financiën

De begroting van Neth-ER bedraagt jaarlijks zo'n € 1 miljoen. Aan de inkomstenkant zien we dat de subsidie van OCW €500K voor 2011 is en €450K voor 2012, 2013 en 2014. De bijdrage van de leden is €45K per lid, in totaal dus $9 \times 45 = €405K$. Dit zijn de grootste inkomstenbronnen, tezamen met huurinkomsten (die over 2012 zo'n €91.000 bedroegen). Verder wordt één van de leden (NFU) sinds 2012 specifiek ondersteund waarvoor dit lid apart betaalt (€25K per jaar).

Aan de uitgavenkant zijn personeelskosten de grootste post (€535-575K per jaar). Hiermee is iets bijzonders aan de hand: de directeur en twee van de drie beleidsmedewerkers staan op de loonlijst van het ministerie. Deze constructie bestond ook in de vorige periode. Er was wat onvrede over bij het ministerie van OCW, maar de constructie is gehandhaafd, omdat sommige alternatieven volgens de directeur extra kosten met zich mee zouden brengen (aanvullende BTW).

Uit ingeziene jaarstukken blijkt dat Neth-ER geen onbezonnen financieel beleid voert: er wordt steeds een (bescheiden) positief resultaat geboekt.



3 Activiteiten en resultaten

3.1 Concrete activiteiten van Neth-ER

Wat doet Neth-ER concreet om de beschreven missie in te vullen?

Neth-ER zelf onderscheidt in de jaarplannen en – verslagen een zestal taken. Per taak is aangegeven hoeveel procent van de tijd van de medewerkers hierin is gaan zitten (getuige een pilot met tijdschrijven in 2012, bron: jaarverslag 2012).

- informeren (31%)
- bemiddelen (24%)
- ondersteunen (20%)
- netwerken (19%)
- exploreren (6%)
- vertegenwoordigen (2%)

Informeren is dus de grootste taak. Het gaat hier om reguliere informatievoorziening, voor een deel op de openbare site en via de wekelijkse nieuwsbrief, voor een deel in 'Neth-ERflitsen' (bijvoorbeeld concepten van voorgenomen beleidsstukken) voor een specifiek deel van de leden en/of achterban.

De informeer-rol is uitgebreid in de afgelopen jaren, met name omdat social media zijn toegevoegd aan de informatiekanaalen.

Dit is duidelijk de pijl Brussel → Nederland. Het gaat daarbij niet alleen om schriftelijke informatiestromen: het beleidsteam heeft ook veel face-to-face afspraken met de leden en hun achterban in Nederland. Dan spreken zij bijvoorbeeld met studenten en docenten over het nieuwe Erasmus+ programma. "Vaak moeten we eerst naar Nederland gaan praten over kansen van Europa alvorens men inziet dat het belangrijk is om ook je gezicht in Brussel te laten zien," aldus het beleidsteam.

Daarnaast worden onder informeren ook meer lobby-achtige taken op het gebied van beïnvloeding (dus Nederland → Brussel) gerekend. Ook de bijeenkomsten vallen hieronder (al wordt hier ook genetwerkt en soms bemiddeld). Die variëren van *high level meetings* met bestuurders en politici en seminars over verschillende onderwerpen tot programma's op maat voor delegaties van de achterban.

In 2011 zijn drie prioritaire dossiers gekozen (op voordracht van het bureau, met unanieme instemming van de leden) waarop het informeren zich met name concentreert:

- Horizon2020 (opvolger van het 7^e kaderprogramma voor onderzoek, looptijd 2014-2020)
- Erasmus+ (het leven lang leren-programma voor onderwijs, looptijd 2014-2020)
- Reductie administratieve lasten

Het derde dossier is een algemeen dossier geworden (omdat het in alle Europese programma's doorwerkt), en vervangen door het *cohesiebeleid* (structuurfondsen) vanwege het toenemend belang hiervan voor onderwijs en onderzoek. De prioriteiten worden dus aangepast aan de waargenomen veranderingen in het Europees beleid in relatie tot de doelen van leden.

In de periode tot en met 2010 lag het initiatief tot het bijhouden van bepaalde dossiers bij het bureau van Neth-ER. Het gevolg was dat er honderden dossiers werden bijgehouden. In de overgangstijd naar de huidige subsidieperiode zijn daarom keuzes gemaakt op welke dossiers Neth-ER zich moest gaan richten.



Naast informeren kan de achterban gericht worden ondersteund, geadviseerd. Dit jaar is dat voor één van de leden (NFU) geïntensiveerd, waarvoor ook apart wordt betaald, zoals in 2.2 aangegeven. Maar ook andere leden en hun achterban kunnen een beroep doen op advisering. Zo worden onderzoeken gedaan, door bijvoorbeeld stagiairs, ter voorbereiding op een advies. Onder 'ondersteunen' valt ook het bieden van vergaderfaciliteiten aan groepen (vanuit leden en achterban).

Bemiddelen, informeren en netwerken gebeurt ook vaak gecombineerd, onder meer op seminars en andere bijeenkomsten die Neth-ER in Brussel en Nederland organiseert, en waar vaak zowel leden en achterban als Brusselse beleidsmakers en andere *stakeholders* voor worden uitgenodigd.

Voor verdere details van de werkzaamheden verwijzen we korthedshalve naar de jaarplannen en jaarverslagen. In de jaarplannen 2011,12 en 13 is vrij precies aangegeven wat er dat jaar in de planning staat, en voor zover we kunnen nagaan op basis van de gesprekken en de jaarverslagen wordt veel hiervan ook uitgevoerd. Overigens is het jammer dat de jaarplannen en jaarverslagen afwijkende formats hebben, zodat niet één op één is na te gaan of alle plannen ook zo zijn uitgevoerd als ze zijn gemaakt.

Neth-ER heeft in dit alles een duidelijk dienstverlenende rol: zij faciliteert vooral. De seminars zijn een goed voorbeeld: de inhoudelijke *input* hiervoor komt veelal van de experts en betrokkenen uit het Brusselse veld, Neth-ER zorgt ervoor dat deze mensen worden gekoppeld aan een bepaalde doelgroep (vaak achterban uit Nederland).

3.2 Beoordeling activiteiten

Wat vinden de betrokkenen van wat Neth-ER concreet doet? Deze vraag kan op twee manieren worden gelezen: doet Neth-ER de juiste dingen (in lijn met de doelen)? En: doet Neth-ER de dingen die ze doet op een goede manier? De eerste vraag gaat over *outcome*, en die behandelen we in het volgende hoofdstuk. Op de tweede vraag gaan we hieronder in.

De leden in het algemeen zeer te spreken over het beleidsteam en de concrete activiteiten die het team ontplooit. Die sluiten in het algemeen goed aan bij wat de leden van de vereniging verwachten. Met name de responsiviteit, de manier waarop het beleidsteam luistert naar de vragen en wensen van de leden, oogst waardering. Sommige leden konden dit vergelijken met de periode tot 2010, en zien een duidelijke verbetering in de 'ledengerichtheid'.

Informeren Brussel → Nederland

In de informeer-functie krijgen zoals gezegd naast de openbare informatie bepaalde contactpersonen op voor hen belangrijke onderwerpen extra informatie; dat wordt zeer gewaardeerd. Over deze pijl (informatie van Brussel naar het Nederlandse veld) is het meeste overeenstemming onder alle betrokkenen: dit doet Neth-ER goed. Vooral in de voorfase van beleidsvormingsprocessen heeft Neth-ER volgens leden en betrokkenen regelmatig toegang tot vertrouwelijke conceptstukken, zoals werkprogramma's of concept-wetgeving. Snelle toegang tot deze stukken geeft de leden en het netwerk de mogelijkheid om actief te anticiperen of gericht invloed uit te oefenen op de verdere beleidsvorming. Men is hier zeer tevreden over.



Veel leden geven expliciet aan dat ze het waarderen dat de Neth-ER medewerkers ook regelmatig bij hen langskomen of meewerken aan activiteiten van leden. Op deze manier valt het informeren van leden en achterban samen met het inhoudelijk verbinden van Nederlandse en Europese agenda's.

Bij de Europese Commissie en het Europees Parlement zijn ook waarderende geluiden te horen voor de informatievoorziening. Het enige kritiekpunt ligt in de assertiviteit; verschillende betrokkenen voelden zich onder druk gezet als bijvoorbeeld een afzegging voor een bijeenkomst niet geaccepteerd leek te worden. Op deze kleine botsingen van 'Brusselse mores' met 'Nederlandse assertiviteit' na is er brede waardering.

Op activiteitsniveau is de informatievoorziening in 2012 geëvalueerd (uitgevoerd door stagiaire Celina Kremer). De resultaten waren bemoedigend voor Neth-ER: 81% vond de informatievoorziening goed of uitstekend. Er zijn wat kritische kanttekeningen geplaatst: op sommige seminars en andere bijeenkomsten is er volgens betrokkenen te weinig afstemming tussen onderwerp en doelgroep/publiek. Eenzelfde bezwaar is geuit door de PV en anderen. Meer in het algemeen hebben (met name achterban van) leden vaak behoefte aan de 'vertaalslag naar de praktijk'. Deels ligt dit buiten Neth-ER (concrete aanvragen, AgentschapNL en Nuffic/CINOP/EPf) maar deels zou hierop wellicht de informatievoorziening nog wat bijgestuurd kunnen worden. Het motto lijkt: hoe specifieker, hoe beter.

Als casus hebben we het Neth-ER seminar op 1 oktober rond *opening up education* bezocht (ICT en onderwijs). Dit seminar was georganiseerd in samenwerking met Europarlementariër Marietje Schaake en kende een grote opkomst uit zowel de leden, achterban als bredere netwerken. Neth-ER had een aantal doelen met het organiseren van deze bijeenkomst. De aanleiding was de publicatie van een communicatie hierover door de EC. Daarbij zijn vraagstukken rondom ICT en onderwijs voor meerdere leden aan de aan de onderwijskant relevant, en speelt het onderwerp in het bredere Brusselse netwerk. Tenslotte was het een goede mogelijkheid om actief samenwerking te zoeken met een Europarlementariër. Inhoudelijke doelstellingen waren er niet of kwamen niet naar voren, maar dat hangt samen met de fase van de beleidsvorming. Wellicht is nog verbetering mogelijk, om vooraf scherper dit soort bijeenkomsten inhoudelijk uit te werken. Voor de Europarlementariërs geldt dat zij graag concreet 'gevoed' worden, en dat komt niet altijd goed uit de verf (wellicht in de followup). Anderzijds is het onderhouden van netwerken en de 'spin-in-het-web' functie ook instrumenteel in het bereiken van de achterliggende doelen.

Adviseren

In de advisering van leden en achterban kan Neth-ER volgens de directeur nog wat verder groeien; die is nog niet altijd optimaal. Er zijn op wat kleinere punten adviezen gemaakt (op basis van bijv. onderzoek van een stagiair), maar dit kan in kwaliteit en kwantiteit verder toenemen. De concrete ondersteuning van een van de leden (NFU), waarvoor sinds 2012 0,5 fte apart wordt betaald, fungeert naar tevredenheid van dat lid.

Informeren Nederland → Brussel (& bemiddelen, netwerken, vertegenwoordigen)

Rond de omgekeerde pijl (het Brusselse beleid informeren over Nederlandse standpunten) zien betrokkenen meer mogelijkheden voor verbetering.. Waar commissieambtenaren zeer content zijn met de input die zij via Neth-ER ontvangen, vinden de Euro-



parlementariërs dat Neth-ER in de beleidsbeïnvloeding naar hen toe kansen laat liggen. Neth-ER is voor hen een goed informatiebureau, maar verzuimt om concreet de samenwerking te zoeken om concrete resultaten voor de achterban te boeken. Het bureau stelt zich te weinig op als lobbyist, die snel standpunten kan geven of input kan leveren waar een parlementariër iets mee kan bereiken.

Van een van de leden (KNAW) is de directeur uitgesproken kritisch over de meerwaarde van de activiteiten van Neth-ER voor zijn organisatie. De informeer-functie vindt hij nuttig, maar hij vraagt zich sterk af of Neth-ER voldoende invloed kan hebben op het Brusselse beleid. Overigens verwees hij naar Nederlanders bij de EC, die daarop meer zicht hebben, en die zijn positief over Neth-ER én over de mate waarin zij bijdragen aan het beleid. Bovendien is er volgens hem, ondanks groei op dit punt, nog te weinig concrete meerwaarde van Neth-ER voor de KNAW-instituten. Uiteindelijk concludeert hij dat de 'vehikelrol' van Neth-ER belangrijker is dan een proactieve beleidsvoorbereidende rol.

Die opvatting sluit goed aan bij hoe Neth-ER de afgelopen jaren functioneert, en hoe de meeste stakeholders het zien: Neth-ER moet niet zelfstandig lobbyen maar de leden *in staat stellen* om hun belangen op het Europese niveau goed te vertegenwoordigen. Ook voorzitter Van Vught is hier terughoudend in: hij zegt dat hij een bijdrage kan geven aan een lobby doordat hij vanuit andere taken en functies op bepaalde plekken in Brussel komt, *en passant*. Soms geeft het bestuur hem specifieke opdrachten om met bepaalde mensen te praten; maar het is duidelijk dat de leden (vertegenwoordigd in het bestuur) hierin de *lead* hebben.

In die context vallen kritische opmerkingen van de twee geïnterviewde Europarlementariërs, dat Neth-ER 'niet kan lobbyen', te begrijpen. Neth-ER lobbyt in die zin inderdaad niet, tenminste niet zelfstandig. Maar er zijn wel degelijk lobby's die Neth-ER heeft ondersteund.

Om een indruk te geven van de manier waarop Neth-ER dit in de praktijk doet, is in bijlage 3 een concreet voorbeeld opgenomen van een lobby in het EP die Neth-ER heeft ondersteund: de voorgestelde wijziging in beroepskwalificaties voor architecten.

Alle drie geïnterviewden van de EC zijn zeer te spreken over hoe Neth-ER dit doet. Zij zijn 'deurmat' (maar in een positieve zin) waarlangs leden en achterban bij de EC hun standpunt uiteen kunnen zetten. Daarnaast is Neth-ER volgens betrokken Nederlanders bij de EC goed in het informeel netwerk onderhouden, en juist daar kan nuttige informatie worden uitgewisseld. Ook de leden waarderen de terughoudende opstelling: "Daarom is het goed dat Neth-ER de leden positioneert, vertelt bij wie we met welke boodschap moeten zijn.[...] Het echte beïnvloeden, op specifieke dossiers [...] daar nemen de leden het stokje weer over." (TNO)

De vraag is dus of van Neth-ER überhaupt een zelfstandige lobby verwacht mag worden. Het antwoord daarop van de meeste leden is duidelijk negatief, zij vinden het onwenselijk als Neth-ER zichzelf al te veel profileert. Neth-ER zelf zit ook op die lijn: inhoudelijke deskundigheid (hetzij in programma's van bijeenkomsten, hetzij in lobbyactiviteiten zoals het ontwerpen van amendementen) wordt nadrukkelijk van de leden verwacht.



Een voorbeeld is het artikel uit het tijdschrift *e-data & research* over databescherming, zie bijlage 2. Dit is een onderwerp waar in Neth-ERverband actie op is ondernomen, maar de uiteindelijke inhoud en de genoemde 'brandbrief' is dus duidelijk afkomstig van de betrokken leden (KNAW, NWO, VSNU).

Een lobby waar Neth-ER en de leden zich voor hebben ingezet in de afgelopen tijd is om het principe van *full cost* in het nieuwe onderzoeksprogramma (Horizon2020) te krijgen. Er zijn, zoals het jaarverslag 2012 beschrijft, verschillende activiteiten ondernomen om bij de EC en het EP de besluitvorming te beïnvloeden. Uiteindelijk is de lobby niet succesvol geweest omdat Nederland te weinig medestanders in de Raad voor Concurrentievermogen had. Toch beoordelen de betrokkenen de lobby voor die tijd als succesvol: "We hebben er alles aan gedaan."

3.3 Conclusies activiteiten

In 2009 is een evaluatierapport 'Toekomst Neth-ER post 2010' verschenen met daarin aandachtspunten voor de huidige periode. Als we kijken naar die punten, blijkt dat een flink aantal verbeteringen is doorgevoerd:

- In 2009 werd vastgesteld dat het gewenst was intensiever de interesse van leden en achterban voor Europese beleidsdossiers te vergroten. Dat is getuige de vele geluiden van leden en achterban inderdaad gebeurd.
- Ook nauwere samenwerking met PV werd bepleit, en ook dát is kennelijk goed opgepakt, getuige wat de PV zelf aangeeft.
- Er moest meer focus worden aangebracht, meer ondersteuning van de vraagarticulatie bij leden en focus in de aangeboden informatie. Ook dat is gedaan, onder meer door de gekozen prioritaire dossiers
- In de gebruikersevaluatie van 2009 werd van verschillende kanten aangegeven dat niet is gereageerd op vragen en verzoeken. Ook in dit opzicht is verbetering gerealiseerd: het is nu "minder zenden, meer luisteren" volgens de leden.

De conclusie luidt dus dat Neth-ER goed aan de slag is gegaan met de aandachtspunten die in de vorige periode naar boven zijn gekomen. Op activiteitsniveau komt het meeste wat Neth-ER doet goed uit de verf.



4 Effectiviteit en efficiëntie

4.1 Effectiviteit

Na een blik op de concrete activiteiten keren we terug naar de doelen. Wat bewerkstelligen die activiteiten met elkaar? Dragen ze bij aan de missie van Neth-ER en de vier doelen uit de subsidiebeschikking? Per doel lopen we de effectiviteit op dit niveau langs.

a. (beter gecoördineerde) Nederlandse invloed op de beleidsontwikkeling op het gebied van onderwijs, onderzoek en innovatie

De Nederlandse invloed kan op verschillende niveaus worden beschouwd. Als het gaat om een succesvolle lobby, dan zien we dat het 'full cost principe' uiteindelijk niet is doorgegaan, maar dat in de gremia waar Neth-ER het lobbyen faciliteert wel 'tussen-successen' zijn geboekt. Kleinere lobby's zoals die voor de architectuuropleidingen (bijlage 3) of verpleegkunde zijn wel succesvol in de uitkomst. Maar alle betrokkenen benadrukken dat hier veel contextfactoren spelen, en dat de kwaliteit van de inspanning niet altijd evenredig is met het resultaat.

De Nederlandse invloed op het beleid lijkt goed als we kijken naar de 'harde euro's'. In het huidige zevende kaderprogramma behaalt Nederland een 'mooie return' in de zin dat we meer geld binnenhalen dan investeren. Binnen de EC (DG Robert-Jan Smits), maar ook bij het ministerie van EZ en het EiOI wordt dit resultaat expliciet gekoppeld aan de aanwezigheid van Neth-ER naast de PV, het Agentschap en de vele Nederlanders op hoge posten in dit veld.

Ook buiten het onderzoeksprogramma wordt waardierend over de rol van Neth-ER gesproken, zoals in de MBO Raad: "Het budget voor de VET (Vocational education) sector is van 15% tot 23% gestegen; dat is een resultaat dat mede is geboekt door de inzet van Neth-ER."

Uiteraard is dit verband niet één op één te leggen. Maar de stem van deze betrokkenen op verschillende niveaus weegt wel zwaar in de inschatting.

Vanuit OCW en de PV is de gedachte dat de effectiviteit van Neth-ER vooral speelt bij de lobby richting het EP. Vanuit de EC zijn echter waarderende geluiden te horen over de effectiviteit van Neth-ER in de informatievoorziening in de voorfase, nog voor er een officieel voorstel ligt. "Er is daar een grotere rol voor organisaties als Neth-ER, zij kunnen gevoeligheden en posities doorgeven nog voor er een formeel voorstel ligt." (DG EAC) In deze fase wordt vrij openlijk om informatie gevraagd, is ook de ervaring van Fried Kramer: "In Nederland heeft lobbyen een bijmaak van achterkamerpolitiek, hier veel minder. In Brussel wordt lobbyen gezien als zorgen dat de belangen en posities helder en zichtbaar zijn."

Na de voorbereidingen volgen de officiële onderhandelingen met de EC en de (minister)Raad van de EU. Hier staat Neth-ER min of meer buitenspel, het is de PV die deze onderhandelingen voert.

Hierna belandt een voorstel bij het EP. Hier kan Neth-ER wél weer een rol vervullen. Er was kritiek vanuit het EP (tweemaal) dat Neth-ER zich terughoudend, 'ambtelijk' opstelt. Dat hindert in hun ogen de effectiviteit van de lobby. Politici willen immers concrete informatie om onmiddellijk mee te werken. Maar de terughoudendheid van Neth-ER hier is mede te begrijpen gegeven het beperkte mandaat van de leden. Neth-ER mag in veel gevallen niet zelfstandig een positie verwoorden, maar doet dat kennelijk vooral als doorgeefluik namens/samen met de leden die het betreft.



De rol van Neth-ER lijkt dus het sterkst in informele voorfase. De medewerkers van Neth-ER hierover: "Bij de EC kun je meepraten nog voordat het voorstel komt. Anders moet je proberen te 'repareren' via het EP." Maar: "Het loopt in de praktijk door elkaar."

Onze uiteindelijke analyse is dat Neth-ER opereert op de plekken waar zij het meest effectief is. En dat die plekken wellicht uitgebreid kunnen worden (met name richting EP zelfstandig positief innemen), maar dat een aanzienlijk deel van de leden geen behoefte heeft om het mandaat van Neth-ER zelf verder op te rekken, omdat zij dan autonomie inleveren, en omdat dit waarschijnlijk extra menskracht kost.

Het lijkt er al met al op dat Neth-ER inderdaad helpt om het Nederlandse geluid helder te laten klinken in Brussel. Hierin is groei te zien: de afstemming met de PV en OCW is beter geworden door het regelmatigere afstemmingsoverleg. Dat helpt aan de 'beter gecoördineerde' invloed. Ook waardeert de EC dat Neth-ER de input vanuit het hele veld samenvoegt en daarmee voorkomt dat al te veel individuele instellingen 'aan het bureau staan'. De coördinatie tussen leden onderling behandelen we hieronder bij 'synergie bevorderen'.

b. Verbeteren van contacten en relaties tussen leden van Neth-ER, Europese instellingen en organisaties uit andere landen

Voor een deel moest Neth-ER in 2011 opnieuw beginnen op dit punt. Immers, de directeur en voorzitter waren de enigen die van het 'oude Neth-ER' overbleven. De leden en betrokkenen (van EC tot de leden, van PV tot VNO NCW) onderstrepen dat het netwerk van de nieuwe beleidsmedewerkers goed op orde is en dat zij dit goed onderhouden. Er is hierin veel tijd gestoken en dit heeft zijn vruchten afgeworpen.

Als het gaat om Neth-ER en de Europese 'brancheorganisaties' van bijvoorbeeld universiteiten, geldt vanuit de leden dat zij zelf bepalen welke weg zij bewandelen. Het initiatief om iets in Neth-ERverband dan wel in brancheverband aan te kaarten in Brussel ligt bij de leden.

c. Synergie bevorderen, zodat de leden effectiever hun belangen (afzonderlijk en samenwerkend) kunnen vertegenwoordigen

Over belangenvertegenwoordiging is onder het eerste doel al het nodige gezegd. We richten ons hier op de synergie. Heeft Neth-ER ervoor kunnen zorgen dat de leden meer samenwerken?

Het Epf is hierover positief: "Het gezamenlijk optrekken is de grote kracht van Neth-ER.[...]Elkaar informeren. In Nederland zou je dat niet voor elkaar krijgen, maar Brussel trekt veel bekijks." De Vereniging Hogescholen: "Zonder Neth-ER zou het moeilijk zijn de partijen zo bij elkaar te krijgen [...] het gerichte gesprek over Europa in relatie tot onderwijs en wetenschap gebeurt via Neth-ER."

Naast het directe vragen naar betrokkenheid is uit de notulen van bestuursvergaderingen een indicatie verkregen van de betrokkenheid van de leden: hoeveel leden zijn afwezig, hoeveel bestuurders laten zich vervangen door beleidsmedewerkers? Gemiddeld is 1 lid helemaal afwezig, en laten zo'n 4 bestuurders zich vervangen. Dat betekent dat de bestuursvergaderingen niet altijd de *high profile meetings* zijn die een stimulans zijn voor de vereniging, maar dat anderzijds de leden wel dusdanig betrokken zijn dat zij het zelden laten afweten.

Qua toon en sfeer op de bestuursvergaderingen lijkt de eendrachtigheid te overheersen. Felle discussies of scherpe tegenstellingen komen voor, maar zijn duidelijk de



uitzondering. Discussies zijn soms cyclisch: bepaalde vragen worden met enige regelmaat herhaald, ook doordat leden soms van voorzitter of beleidsmedewerker wisselen.

De synergie wordt niet altijd als optimaal beleefd door de leden; de taskforce 'toekomst Neth-ER na 2014' (Noorda) constateert dat de breedte van het ledenbestand "tot nu toe weinig tot geen meerwaarde" oplevert voor de leden zelf. Toch is er ook een duidelijk ander geluid gehoord. Met name rond het pamflet dat de leden hebben opgesteld in de aanloop naar de verkiezingen en verkiezingsprogramma's voor het Europees Parlement in 2014. Dit pamflet kwam tot stand op initiatief van het bureau van Neth-ER; het is nu echter 'van de leden'. Verschillende leden noemen dit expliciet als een succes; wel is er de kanttekening dat het vanwege de breedte van leden noodzakelijkerwijs een wat algemene tekst is. Toch is er alom waardering dat het gelukt is om de leden op één lijn te krijgen en één geluid te laten horen. Want de diversiteit aan leden van Neth-ER is een rode draad die in veel gesprekken terugkwam. De directeur heeft (voor 2011) verschillende malen geprobeerd een *position paper* namens Neth-ER op te stellen, maar dat is niet gelukt. Hij wijt dit aan de diversiteit van leden. Een andere mogelijke verklaring is het beperkte mandaat dat Neth-ER (nog steeds) heeft om namens leden te lobbyen.

Soms worden vanuit de achterban van de leden eigen beleidsbeïnvloedende initiatieven ontplooid. Neth-ER probeert altijd contact te onderhouden met dergelijke initiatieven, en waar mogelijk te coördineren, maar soms doorkruisen deze 'kleine kantoor-tjes' de gewenste stroomlijning van het 'Nederlandse geluid'.

De synergie kan verder toenemen. De vraag is in hoeverre het bureau en de voorzitter van Neth-ER hierin meer kunnen doen dan zij nu al doen. Er zijn geen aanwijzingen gevonden voor kansen die zij hierin hebben laten liggen. De rol van de voorzitter wordt door de leden gewaardeerd, zowel in het zoeken van synergie binnen het diverse en soms wispelturig ledenbestand als in het verbinden van de Neth-ER agenda aan andere brusselse ontwikkelingen. De bal op het punt van (de wil tot) synergie, samenwerking en coördinatie ligt voor een groot deel bij de leden zelf.

d. Informatievoorziening over het Europees beleidsproces aan het Nederlandse onderwijs- en wetenschapsveld

De stakeholders bij uitstek die kunnen bepalen of Neth-ER succesvol is in deze informatievoorziening zijn de leden en hun achterban. Zij vertegenwoordigen (grote delen van) het bedoelde veld. En zij zijn in het algemeen zeer te spreken over de informatievoorziening vanuit Brussel. Zelfs Nuffic, dat ook zelf vanuit de Nationaal Agentschap-rol goed aangesloten is op Brusselse informatie, ziet hierin een functie voor Neth-ER: "Voor die Europese beleidsdossiers denk ik dat Neth-ER net iets eerder al net iets meer weet dan wij. Daar hebben ze zeker een functie."

Twee kanttekeningen hierbij: doelgroep en boodschap in de seminars lijken niet altijd goed op elkaar aan te sluiten, en de informatievoorziening kan volgens een deel van de achterban nog specifiekere.

In de informatievoorziening is ook duidelijk groei te zien ten opzichte van de periode 2006-10, toen er vooral 'gezonden' werd, maar sinds 2011 wordt veel beter geluisterd naar de leden en hun wensen in de informatievoorziening. Ook is de focus op een beperkt aantal dossiers een grote verbetering ten opzichte van de periode ervoor, voor veel van de leden.



Het Europees Platform is minder positief over hun 'bijzondere doelen': de informatie over wat andere landen richting Brussel doen is niet zo uit de verf gekomen. En hun eigen streven om de brug te zijn waarlangs PO- en VO-raad lid konden worden is ook niet bereikt (maar de vraag is wat Neth-ER of het Epf zelf hierin meer hadden kunnen doen).

Conclusie effectiviteit

Met name op doel d (informatievoorziening over Europa aan Nederland) scoort Neth-ER goed. Ook zijn leden en EC in het algemeen te spreken over de Nederlandse invloed op de beleidsontwikkeling en uiteindelijk de euro's die dat oplevert (doel a). De beleidsbeïnvloeding bij het EP wordt gemengd ontvangen – het EP zelf is er niet onverdeeld gelukkig mee.

Wat de contacten en relaties betreft (doel b) is er breed waardering voor het netwerk dat Neth-ER heeft en onderhoudt, maar hier geldt evenals op het terrein van synergie tussen leden (doel c) een 'plafond'. Het lijkt er op dat de diversiteit aan leden, en hun eigen agenda's, een grens opleggen aan de effectiviteit van Neth-ER. Met het pamflet is wel een voorzichtig begin van gezamenlijkheid gemaakt.

4.2 Interne efficiëntie

Efficiëntie van de bedrijfsvoering

Hoe goed doet Neth-ER de 'technische' kant van haar werk? In hoeverre houdt zij de vinger aan de pols wat betreft de tevredenheid over activiteiten, manieren waarop het werk doelmatiger kan, om zo de bedrijfsprocessen te optimaliseren?

We zien dat Neth-ER in de afgelopen jaren op verschillende manieren professioneler is geworden. Zo is er een pilot tijdschrijven geweest, op verzoek van het bestuur. Hieruit is duidelijkheid gekomen over waar de medewerkers feitelijk hun tijd aan besteden. En daar kwam uit dat de daadwerkelijke tijdsbesteding anders was dan vooraf ingeschat. In werkelijkheid bleek 24% van de tijd te zitten in de informerende taak aan het veld, terwijl die op 50% was ingeschat; omgekeerd bleek de lobby uiteindelijk meer tijd te kosten dan geschat. Overigens zijn geen grote wijzigingen doorgevoerd als gevolg hiervan, maar er is meer inzicht in de processen.

Ook de gebruikersevaluatie uit 2012 kan in dit verband worden genoemd. Hier is kwantitatief onderzoek verricht onder leden, achterban en andere betrokkenen naar het gebruik van en waardering voor de website, bijeenkomsten en andere Neth-ER-activiteiten.

Een belangrijke verbetering in de efficiëntie is gemaakt door veranderingen in de ICT-infrastructuur. Het beheer van de ICT (met name de website) is aangepast zodat meer zelf gedaan wordt; dit scheelt sinds 2012 aanzienlijk in de kosten (minder externe kosten) en in de tijd (van de ICT-beheerder) die beheer en onderhoud kosten. Om precies te zijn is het bedrag voor hosting en onderhoud van de site gedaald van ruim €60K in de jaarrekening over 2011 tot €4K in de begroting 2013.

De nieuwe website (2012) heeft ook geleid tot hogere kwaliteit van de werkprocessen: er is nu beter zicht op het bezoek en het gebruik van de site. Bovendien wordt het functioneren van de medewerkers voortdurend gemonitord. Daarnaast wordt de vinger aan de pols gehouden, onder meer door aan stagiairs expliciet gevraagd of zij tips hebben om de werkprocessen verder te verbeteren.

Er is dus ook groei waar te nemen in de efficiëntie van de bedrijfsprocessen.



Efficiëntie op beleidsniveau

Op bedrijfsprocesniveau zijn dus weinig aanwijzingen voor inefficiënties gevonden. Op beleidsniveau is de vraag of de effectiviteit van Neth-ER omhoog kan met dezelfde middelen, dan wel dat de effectiviteit gelijk kan blijven met minder middelen.

De leden en veel betrokkenen zijn zeer positief over de werkkraft van het team, met name de 'jonge honden' (met als kanttekening soms dat zij zich nog verder inhoudelijk kunnen ontwikkelen). Iedereen lijkt gesteld op het team zoals het er nu is, en het feit dat het klein is. Er liggen zeker bij de leden bijna geen acute zaken die opgepakt moeten worden maar nu blijven liggen vanwege de beperkte menskracht.

Als dezelfde activiteiten met minder geld zouden moeten gebeuren, is te overwegen om wat meer activiteiten 'apart af te rekenen', bijvoorbeeld als leden of achterban een vergaderruimte willen gebruiken. Maar het evenwicht tussen toegankelijkheid (voor leden, achterban en overige geïnteresseerden) en commerciële exploitatie is lastig. Vanuit de overweging van toegankelijkheid is juist besloten (in de periode 2006-10) om belemmeringen (inloggen) voor de informatie van Neth-ER op te heffen.

De leden constateren dat voortzetten van Neth-ER vele malen efficiënter is dan wanneer leden ieder voor zich deze activiteiten in het Brusselse zouden gaan uitvoeren. Dit zien zij als argument voor continuering van de overheidssteun. Maar een dergelijke constatering kan natuurlijk ook als argument voor een grotere ledenbijdrage worden gezien: kennelijk biedt Neth-ER meer dan waar voor het geld van een substantieel deel van de leden. De vraag is uiteraard waar het *break even point* zich bevindt, dat is niet op voorhand te zeggen. Wel is zeker dat dit punt voor verschillende leden op verschillende bedragen ligt. Een optie hier zou zijn om met aanvullende betaalde ondersteuning te werken, zoals de NFU nu al doet. Een risico hierbij is dat leden afhaken, omdat juist het open karakter van de informatievoorziening dan in gevaar zou kunnen komen.

4.3 Externe efficiëntie: rollen en afbakening

Neth-ER staat in Brussel in een complex en gelaagd veld van organisaties die op de terreinen van onderwijs, onderzoek en innovatie actief zijn in het Brusselse beleid. In deze paragraaf verkennen we de rol die Neth-ER heeft vis-a-vis andere organisaties. Is er sprake van overlap in taken of rollen? Is er aanvulling? Waar functioneert de afbakening goed en waar minder goed?

Afbakening Neth-ER en leden in de Brusselse lobby

Neth-ER heeft zoals we zagen een beperkt mandaat van de leden om te lobbyen. Zoals NWO het formuleert: "Meestal doen we de lobby zelf, dat kunnen wij het beste. Maar onderwerpen op de Europese agenda signaleren, dát is de taak van Neth-ER.[...] Het mandaat voor een gemeenschappelijke lobby ontbreekt."

Op een enkele uitzondering na, zoals het genoemde pamflet, is de rol van Neth-ER dus vooral een faciliterende (zie bijvoorbeeld bijlage 3). Dit is duidelijk conform de wens van leden. Neth-ER maakt voor andere organisaties een lobby mogelijk.

Afbakening met de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de EU (PV)

Voor de PV heeft Neth-ER nut op twee manieren: de PV verwijst bezoekers uit Nederland door naar Neth-ER voor informatie (bijvoorbeeld de website), en Neth-ER heeft af en toe informatie die de PV (nog) niet heeft.



Verder levert de PV aan Neth-ER vaak sprekers op bijeenkomsten, voor leden en achterban uit Nederland, en daarnaast informatie, bijvoorbeeld de debriefing van de ministerraad (van de EU).

Er is veel contact over en weer, dit is duidelijk gegroeid ten opzichte van de eerste periode van Neth-ER. Door het afstemmingsoverleg bij OCW (waar ook de PV bij betrokken is) houden Neth-ER en de PV elkaar op de hoogte. Ook dit is een verbetering die in de afgelopen jaren gerealiseerd is.

Wat de rol in lobby's betreft zijn de lijnen duidelijk getrokken: de PV is de enige die namens Nederland de officiële onderhandelingen mag voeren. Dit geldt voor alle EU-landen. Daaruit trekt de PV de conclusie dat Neth-ER weinig doet richting de EC. Dit is niet in overeenstemming met hoe de EC hierover denkt. Neth-ER wordt hier juist zeer gewaardeerd, en het is duidelijk dat in de informele voorfase Neth-ER bij uitstek een rol speelt. Niet altijd zelf, maar afhankelijk van het onderwerp in dienst van en samen met een lid of groep leden.

In ieder geval is er geen botsing of 'grensgeschil' in de zin dat Neth-ER zich op het terrein van de PV begeeft of andersom. De verschillende taken zijn duidelijk afgebakend.

Inhoudelijke botsingen tussen PV en Neth-ER zijn volgens de direct betrokkenen niet voorgekomen. 'Op de Europese dossiers is grote eensgezindheid' volgens de Neth-ERdirecteur. Toch is een voorbeeld ter sprake gekomen waarin Neth-ER een lobby mogelijk maakte van een lid uit het veld waarbij OCW een andere mening was toegeedaan. Dit lijkt niet meer dan sporadisch te zijn gebeurd, en het is niet duidelijk of het op de huidige Neth-ERperiode slaat, maar in principe is het natuurlijk mogelijk: de doelen van Neth-ER staan niet in de weg dat zij in het belang van haar leden een ander geluid laat horen dan de Nederlandse overheid, in casu de PV. Het overheersende belang van 'goed door één deur kunnen' zorgt er waarschijnlijk voor dat veel wordt afgestemd en dat echte botsingen weinig zullen voorkomen. Zoals enkele betrokkenen, ook uit andere sectoren, benadrukken: zodra er licht tussen opvattingen uit hetzelfde land zit, kan dat gebruikt worden door de Europese beleidsmakers. Het is dus in het belang van alle betrokkenen (ministerie en veld) dat het Brusselse geluid zoveel mogelijk gelijklopend is. Dat lijkt de afgelopen jaren goed gelukt te zijn.

Afbakening Neth-ER en brancheverenigingen: 'landgeluid' versus 'branche-geluid'

Een andere belangrijke rolverdeling is die tussen het 'landgeluid', dat Neth-ER en zusterorganisaties in IGLO laten horen, en het 'branchegeluid', van verenigingen die Europabreed bijvoorbeeld universiteiten vertegenwoordigen. De volgende Europese brancheorganisaties zijn voor Neth-ER onder meer relevant:

- EUA, European University Association (die honderden universiteiten als leden heeft)
- LERU, League of European Research Universities (waarvan 4 Nederlandse universiteiten lid zijn)
- EARTO, European Association of Research and Technology Organisations, waarvan TNO lid is
- Science Europe, waarvan NWO lid is

Naast een informerende rol hebben deze verenigingen ook vaak een lobby-doelstelling. In hoeverre is er dan sprake van concurrentie, overlap of 'grensgeschillen' tussen Neth-ER en deze Europese brancheverenigingen?



Zo lang de geluiden gelijklopend zijn is er volgens alle betrokkenen weinig aan de hand. En op sommige thema's zal een brancheorganisatie zich niet uitlaten, omdat haar leden te verschillend zijn. Dit speelde bijvoorbeeld rond het fullcost-principe in Horizon2020. Voor Nederland was er een belang dat dit gehandhaafd zou blijven, maar de brancheorganisaties waren verdeeld. Op zo'n moment wordt de lobby dus vooral vanuit de land-insteek gevoerd.

Ook geldt dat, in de steeds groter geworden EU, de verschillen tussen landen en instellingen soms aanzienlijk zijn. Soms worden afspraken en doelen dan ook op land-niveau ingestoken, waardoor er ruimte blijft (of zelfs groeit) voor lobby's vanuit het land-niveau, zo bleek in interviews bij de Europese Commissie. De waardering voor Neth-ER en haar zusterorganisaties in IGLO is daar groot.

Verder kunnen de Europese brancheorganisaties soms minder effectief zijn omdat de diversiteit daar enorm groot is: "Ik kom soms wel in die Europese vergaderingen, maar die zijn nooit effectief, daar ga je met stekende hoofdpijn naar huis. Dus voorlopig (zeker 10 jaar) is de landenfocus effectiever."(NFU)

Tot slot blijkt Neth-ER zich ook in te zetten juist voor afstemming en overleg met die 'brancheverenigingen'. In de woorden van een IGLO-collega, sprekend over Fried Kramers voorzitterschap van IGLO in 2011-12: "During this year he stressed the importance of making IGLO more visible and that we ought to engage more closely with the Commission, European institutions and *not least European stakeholders like EUA, EARTO and Science Europe.*"

De verhouding tussen 'landgeluid' en 'branchegeluid' speelt ook in andere sectoren. Zo behartigt VNO NCW het Nederlandse 'landgeluid' voor het bedrijfsleven, maar is het tegelijk lid van Business Europe. En daarnaast zijn grote bedrijven en branches lid van een Europese branchevereniging. Dit wordt door VNO NCW juist gestimuleerd: "Ik adviseer bedrijven en branches: zorg dat je aangesloten bent bij een Europese club." Soms ontstaan dan andere accenten maar dat weegt op tegen de voordelen, want veel vaker zijn de geluiden eensluidend, en "de lobby heeft het meeste effect als we met meer mensen dezelfde boodschap laten horen.[...] De kracht van herhaling."

Afbakening Neth-ER en EiOI (AgentschapNL)

In Nederland is het Expertisecentrum voor internationaal Onderzoek en Innovatie (EiOI, onderdeel van AgentschapNL) het *National Contact Point* voor het Europese onderzoeksprogramma (KP7 en Horizon 2020). Dat betekent dat EiOI o.a. onderzoekers ondersteunt met informatie bij het doen van aanvragen.

In hoeverre zit hier een overlap met wat Neth-ER doet? Immers, ook Neth-ER voorziet bijv. onderzoekers (achterban van leden) van informatie zodat zij meer zicht hebben op de mogelijkheden voor Europese financiering van onderzoek. Sommige IGLO-zusterorganisaties van Neth-ER hebben deze twee taken dan ook deels gecombineerd: zij doen zowel concrete ondersteuning (NCP) als de meer beleidsmatige informatievoorziening (Neth-ER e.a.). UKRO is hier een voorbeeld van.

EiOI zelf hierover: "Wat Neth-ER doet is aanpalend aan wat EiOI doet. Maar meer is altijd beter op dit vlak. EiOI geeft informatie over het Kaderprogramma en hoe je daarvan kunt profiteren, adviseert individuele onderzoekers/aanvragers over het verbeteren van voorstellen en het zoeken van partners. Neth-ER leert hun leden/achterban hoe Brussel werkt, maakt hen wegwijs en introduceert waar nodig." Het is daarmee dus aanvullend. Het EiOI heeft bovendien goede ervaringen met Neth-ER (Neth-ER spreekt regelmatig op voorlichtingssessies van EiOI en andersom).



Er lijken op dit punt dus geen spanningen te bestaan vanuit alle betrokkenen; de taakverdeling is helder. Het zou kunnen dat het combineren van NCP-taken met de huidige Neth-ERTaken efficiëntiewinst oplevert, maar het is de vraag of in de huidige constellatie een dergelijke samenvoeging kan plaatsvinden, gegeven bijvoorbeeld de verschillende betrokken ministeries (OCW bij Neth-ER; OCW, EZ en andere vakdepartementen bij EiOI) en het verschil in omvang en historie van de betrokken organisaties.

Afbakening van de groep leden

De diversiteit aan leden is tamelijk uniek voor Neth-ER. Het is voor Neth-ER zelf een voortdurende uitdaging om alle leden op de goede manier te bedienen. En ook de leden zelf signaleren vaak dat zij niet veel gemeen hebben. "Het is moeilijk om onderwerpen te vinden die voor iedereen belangrijk zijn.[...]Het is dus een soort bowlingbaan waar iedereen naast elkaar zijn eigen spel staat te spelen."(MBO Raad)

Toch zien leden ook voordelen; zeker in termen van begrip voor elkaar en het horen waar aanpalende sectoren mee bezig zijn. En de effectiviteit van 'gezamenlijk dezelfde kant op gaan' is groter dan 'allemaal kleine roeiboortjes' aldus voorzitter Van Vught; volgens hem is de EC niet blij met 'losse achterban' die alleen hun eigen belang verwoorden. Zo zien de meeste leden het ook.

Een inkrimping of opsplitsing is dan ook voor de meeste betrokkenen niet de vraag. Integendeel, sommigen uitten een wens tot uitbreiding: PO- en VO-raad worden genoemd, naast CINOP (dat met Nuffic en Europees Platform het Agentschap van het Leven Lang Leren-programma is) of zelfs bedrijfsleven/R&D/VNO NCW in het kader van publiek-private samenwerking.

Er lijkt een uitbreiding aan te komen met twee geassocieerde leden (die geen stemrecht hebben en geen contributie betalen): de twee studentenbonden LSVb en ISO.

Spanning kan ontstaan omdat leden van Neth-ER op hun beurt deels verenigingen met leden zijn. De leden van de leden (ofwel achterban) kunnen individueel concurrenten van elkaar zijn.

Op het niveau van Neth-ER speelt dan alleen wat hen bindt, maar als het om het concrete 'geld uit Brussel halen' gaat, zijn bijvoorbeeld universiteiten en UMC's elkaars concurrenten. En dan kan het zo zijn dat sommige instellingen zelf mensen in Brussel positioneren. De NFU is daar bijvoorbeeld geen voorstander van: "Verdeeldheid is niet sterk. Daar doen we onszelf mee tekort. We zijn klein als Nederland dus dan is het beter om met één mond te spreken." En in het hoger onderwijs als geheel signaleert Nuffic: "De neiging is bovengemiddeld vaak om het individueel te doen. [Terwijl:] We moeten veel meer samen optrekken."

En soms zijn de leden van de leden een divers gezelschap; dit speelt in het hbo, waar enkele internationaal gerichte hogescholen de diensten van Neth-ER gebruiken en waarderen, maar er ook een groep is van hogescholen die geen toegevoegde waarde in Neth-ER ziet (met name kleinere hogescholen). Dit zijn interne spanningen die binnen leden kunnen ontstaan. En uit de achterban van leden hoorden we vragen over de effectiviteit van zo'n 'koepel van koepels', zeker omdat verschillende instellingen uit eenzelfde achterban van mening of interesse kunnen verschillen. De gevoelde afstand tot Neth-ER is dan, ook voor een actieve instelling uit een achterban, toch tamelijk groot, en de vraag speelt: 'werkt Neth-ER voor de leden of voor de achterban?'



De groep leden is door dit alles geen hermetisch afgebakend geheel; de meerwaarde van Neth-ER is duidelijk niet voor de gehele achterban een uitgemaakte zaak. Omgekeerd kan de meerwaarde van Neth-ER voor andere organisaties juist gaan toenemen.

Conclusie externe efficiëntie

Op basis van de verschillende 'afbakeningen' concluderen we het volgende:

- Voor de leden is er een heldere taakverdeling tussen Neth-ER, Europese koepels en OCW/PV in het Brusselse; zij kiezen soms (strategisch) welke weg zij bewandelen.
- Bij beleidsbeïnvloeding lijkt het in het algemeen geen nadeel dat er 'meer stemmen' zijn. Leden en achterban maken ook strategisch gebruik van de verschillende vertegenwoordigende organisaties.
- De breedte van het ledenbestand geeft Neth-ER een betere positie in Brussel en leidt tot efficiëntie, maar maakt het essentieel voor het bureau om waardering voor elk lid individueel te 'verdienen'.



5 Toekomstverkenning

5.1 Context

De belangrijkste contextvariabele voor een succesvol vervolg van Neth-ER is het 'ritme' van het EU-beleid. Iedere zeven jaar zijn er nieuwe programma's. Neth-ER functioneert, zoals we in 4.1 constateerden, in de beïnvloeding het beste in de voorfase. En die voorfase is voor de programma's Erasmus+ en Horizon2020 voorbij. Per 1 januari 2014 gaan beide programma's officieel van start. "Neth-ER functioneert het beste als er nieuw beleid gevoerd gaat worden," zegt Fried Kramer hierover. Weliswaar staan de programma's straks op de rails, tijdelijk stoppen is voor Neth-ER geen optie, want dan zouden ze hun hele netwerk opnieuw moeten vormgeven, zegt de EC hier echter over.

Bovendien zijn er nieuwe ambities bij gekomen:

- een focus op het Nederlandse EU-voorzitterschap in 2016.

Dit werd door veel leden van Neth-ER onderstreept als goede kans voor OCW.

- Plannen voor een 'EU-leergang' voor de nieuwe Nederlandse Europarlementariërs, waarbij de leden van Neth-ER de inhoudelijke kennis leveren en Neth-ER faciliteert)

Daarnaast speelt de ontwikkeling van ERA, en over enkele jaren de *midterm review* van Horizon2020. Door deze nieuwe ontwikkelingen staat voor de leden het nut van Neth-ER ook in de nabije toekomst als een paal boven water.

Verder is het samenspel van EC, EP en Raad anders geworden sinds het verdrag van Lissabon (in werking sinds 2009); betrokkenen signaleren een zwaardere rol voor het EP ten koste van de EC, en een sterkere Raad waarin steeds meer kritische lidstaten zich laten horen.

5.2 Toekomstwensen

Bij de leden, bij het Neth-ERbureau en bij externe betrokkenen leven desgevraagd een brede variatie aan 'kleine' wensen m.b.t. het toekomstige takenpakket. Veel rode draaden zijn daar niet in te ontdekken.

Wel staat nauwere aansluiting bij het bedrijfsleven (met name vanwege hun rol in Horizon2020) op meerdere verlanglijstjes. In dat kader leeft nog altijd in Neth-ER de wens dat het ministerie van EZ (evenals enkele jaren in de eerste periode van Neth-ER) financieel betrokken is. Maar de hoop hierop is, na enkele vergeefse pogingen in de periode 2006-10 en 2011-nu, erg klein.

Nergens wordt expliciet gedroomd van een 'groot Neth-ER' met veel meer menskracht en middelen (onafhankelijk van de vraag waar die middelen vandaan zouden komen). Er zijn dan ook geen 'grote taken' die Neth-ER volgens op zou moeten pakken maar nu nog laat liggen.

5.3 Benchmark: alternatieven voor huidige opzet

Vergelijking met andere IGLO-organisaties

We hebben de organisatie en het functioneren van Neth-ER vergeleken met drie zusterorganisaties uit andere Europese landen: UKRO (Verenigd Koninkrijk), KoWi (Duitsland) en RCN European Liaison Office (Noorwegen).



Wat opvalt is dat alle drie deze organisaties min of meer verbonden zijn met de 'NWO' van hun land:

- KoWi in Duitsland is een vereniging, een 'faciliteit' gefinancierd door DFG (de 'Duitse NWO'). KoWi heeft wel leden (onderzoeksinstituten, verenigingen van universiteiten etc., vergelijkbaar met het onderzoeksdeel van Neth-ER), maar die dragen financieel niet bij.
- RCN is de Noorse 'NWO'; het Brusselse kantoor is te zien als 'voortuitgeschoven post van NWO' van Noorwegen.
- De financiering van UKRO is anders. Zij kennen 'subscribers', dit zijn individuele onderzoeksinstituten en universiteiten die betalen voor informatie en ondersteuning. De inkomsten van subscribers waren in 2011-12 490.000 pond. Daarnaast worden zij voor 454.000 pond financieel ondersteund door de zeven Research Councils (met elkaar de 'NWO van het Verenigd Koninkrijk'). Ook zijn er andere inkomsten en contracten voor bepaalde taken (332.000 pond).

Deze drie organisaties bestrijken ook nadrukkelijk alleen het onderzoeksdeel van het werk van Neth-ER. Het onderwijs, zeker po, vo en mbo, is hier niet aan de orde.

Wat verder opvalt is dat alle drie (tenminste voor een deel) de rol van National Contact Point (NCP) voor het onderzoeksprogramma hebben. Neth-ER is in deze groep van vier de uitzondering in de zin dat in Nederland het AgentschapNL (EiOI) die rol heeft.

Vergelijkbaar is de rol die alle vier hebben in informatievoorziening. Voor UKRO, RCN en KoWi geldt wel dat ze deze informatie op een meer individueel niveau aanbieden, omdat zij immers ook NCP voor het EU-onderzoeksprogramma zijn, en onderzoekers dus individueel advies aanbieden naast beleidsinformatie.

Daarbij benadrukt UKRO wel dat hun benadering indirect is: zij trainen in principe de 'liaison officers' op universiteiten, die op hun beurt de onderzoekers helpen bij het doen van aanvragen. Niettemin lijkt hun advisering op dit moment wat toegespitster dan die van Neth-ER. Dat heeft voor een deel te maken met die betaalde bijdrage. De 'subscribers' van UKRO moeten als individuele instelling 'waar voor hun geld' krijgen. Daarbij valt op dat in de lijst 'subscribers' ook hogeronderwijsinstellingen van buiten het VK voorkomen. UKRO voorziet kennelijk voor deze groep in een behoefte. Overigens komen geen Nederlandse instellingen op de lijst voor, en zou dit door UKRO ook niet geaccepteerd worden – UKRO zou hiertoe doorverwijzen naar Neth-ER.

Gevraagd naar hun eventuele lobbyactiviteiten valt terughoudendheid op. Voor RCN geldt dat zij direct vertegenwoordigd zijn (evenals NWO) in Science Europe. UKRO en KoWi zijn dit niet. Maar zij benadrukken beide dat ze een beperkt mandaat voor lobbyactiviteiten hebben.

KoWi heeft op dit gebied een geschiedenis: van het ontstaan in 1990 tot 2008 stond de Ko in KoWi voor 'Koördineringsstelle', een *coördinatiepunt* dus, dat namens het gehele Duitse wetenschapsgebied wilde spreken. In 2008 echter veranderde dit; er waren al universiteiten die eigen kantoortjes in Brussel openden en er was toenemende onvrede met hoe KoWi het belang van de gehele Duitse wetenschap vertegenwoordigde. Daarop veranderde het 'Ko' in 'Kooperationsstelle', gericht op *samenwerking*. Hiermee viel ook de belangenbehartiging uit het takenpakket. KoWi benadrukt dat zij sindsdien een pure dienstverlenende organisatie zijn, gericht op het ondersteunen van leden.

UKRO benadrukt eveneens een beperkt mandaat, zij zullen vanuit hun positie niet de belangen van het kennisveld in het VK verwoorden richting besluitvormers, zo wordt benadrukt. Tussen de regels door blijken beide vanwege hun netwerk toch met enige regelmaat tenminste informatie uit te wisselen, maar dit lijkt meer dan bij Neth-ER terloops te gebeuren.



Een aantal observaties die we naar aanleiding van de vergelijking maken:

- Neth-ER is uniek van deze vier in de zin dat ze direct door de overheid betaald wordt
- Financieringsarrangementen van de vergelijkingslanden lopen uiteen: 'volledig NWO' (RCN en KoWi) en 'betaald lidmaatschap van individuele instellingen gecombineerd met NWO' (UKRO)
- Het financieringsarrangement lijkt geen directe invloed te hebben op het takenpakket, noch op de effectiviteit
- Het mandaat voor lobbyen is zéér beperkt (tot afwezig) voor de vergelijkbare organisaties; dat is niet opmerkelijk gezien het feit dat hun veld beperkter is (alleen onderzoek) en de geldschieters (NWOs) zelf in een Europese branche vertegenwoordigd zijn (Science Europe). De meerwaarde van een 'land-lobby' is dan beperkt, en bovendien potentieel gevaarlijk om dergelijke eenheid te claimen (zoals de geschiedenis van KoWi laat zien). Wel dragen de vergelijkbare organisaties informatie aan ten behoeve van andere lobby's; Neth-ER gaat hierin wellicht wat verder dan sommige anderen.

De drie vergelijkingslanden spreken overigens vol waardering over Neth-ER, met name ook de rol die Fried heeft gespeeld om IGLO-leden dichter bij elkaar te brengen. RCN: "Fried Kramer is one of the most active persons in IGLO, and he is constantly engaged when it comes to how to make the most of out of the cooperation in IGLO and therefore the more informal cooperation between member states within research, innovation and education."

Een groter mandaat voor een lobby dan dat van Neth-ER zijn we niet tegengekomen in deze korte vergelijking. Het is dus de vraag of dat werkelijk een realistisch alternatief is.

Wat wel goed lijkt te werken voor de vergelijkbare organisaties is de combinatie met de NCP-taak: dit zorgt voor een directe band met individuele onderzoeksinstellingen, universiteiten en hogescholen door meer individuele dienstverlening.

Vergelijking met andere belangenbehartigers in Brussel

Op het gebied van lobbyen en informatievoorziening hebben we twee andere Nederlandse organisaties geïnterviewd: Partos (branchevereniging voor internationale samenwerking) en het Brusselse kantoor van VNO NCW.

Een goede lobby hangt volgens hen samen met deze criteria

- Goede contacten, weten wie er toe doet, zorgen dat je de juiste mensen kent en omgekeerd
- Zinvolle inhoudelijke input geven
- Kennis van het proces en timing

Als we naar deze punten kijken doet Neth-ER het goed op het 1^e en 3^e. Wat de input betreft was er wat kritiek vanuit PV en het EP, maar dat heeft deels met het mandaat te maken: de input komt in het algemeen gesproken van de leden. Dat loopt deels gelijk op met hoe Partos hierover denkt: "Een goede lobby-adviseur schakelt zijn klanten bij zoveel mogelijk contacten in." Maar hij adviseert wel: "Als bureau moet je voor de troepen uit lopen, nieuwe thema's agenderen, standpunten op papier zetten, die toetsen bij de achterban en zo mandaat creëren, speelruimte voor jezelf." En dit lijkt Neth-ER nog niet altijd te doen.

Een opvallend punt van overeenkomst tussen Neth-ER en VNO NCW is dat de inhoudelijke input voor een lobby duidelijk uit Nederland komt. In het geval van VNO NCW uit Den Haag, in het geval van Neth-ER vanuit de leden. Voor beide geldt verder dat zij een diverse groep leden en achterbannen bedienen. Dit is bij VNO NCW een bewuste keuze: het Brusselse kantoor is spreekbuis van Den Haag, maar de standpunten komen uit Den Haag.



Conclusies: alternatieven?

Als we vanaf de grond een effectieve vereniging zouden willen ontwerpen die het kennisveld bedient met informatie en de belangen van dat veld behartigt in Brussel, zou er dan een ander soort organisatie uit komen?

Op grond van het vergelijkingsmateriaal (en de eerdere analyse van de externe doelmatigheid) zouden hooguit misschien taken herverdeeld kunnen worden. Het zou kunnen dat de NCP-taak voor Erasmus+, voor Horizon2020 en de huidige Neth-ERTaken bij elkaar genomen in één organisatie voor meer slagkracht in Brussel zorgen. Ook levert dat wellicht een groter mandaat op (want meer inhoudelijke kennis) om daadwerkelijk standpunten in te nemen en te vertegenwoordigen; anderzijds lijken de organisaties die een NCP-taak hebben juist voorzichtiger op lobby-gebied.



6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Conclusies: effectiviteit en efficiëntie

1. Hoe **effectief** is Neth-ER in de periode januari 2011 t/m augustus 2013 geweest in
 - a) (beter gecoördineerde) Nederlandse invloed op de beleidsontwikkeling op het gebied van onderwijs, onderzoek en innovatie,
 - b) Verbeteren van contacten en relaties tussen leden van Neth-ER, Europese instellingen en organisaties uit andere landen,
 - c) Synergie bevorderen, zodat de leden effectiever hun belangen (afzonderlijk en samenwerkend) kunnen vertegenwoordigen,
 - d) Informatievoorziening over het Europees beleidsproces aan het Nederlandse onderwijs- en wetenschapsveld.

Met name op doel d (informatievoorziening over Europa aan Nederland) scoort Neth-ER goed. Ook zijn leden en EC in het algemeen te spreken over de Nederlandse invloed op de beleidsontwikkeling en uiteindelijk de euro's die dat oplevert (doel a). Neth-ER opereert op de plekken waar zij het meest effectief is (vooral het EC in de voorfase, ook bij het EP maar dan vaak indirect). Die plekken kunnen wellicht uitgebreid kunnen worden (met name richting EP zelfstandig positief innemen), maar een aanzienlijk deel van de leden heeft geen behoefte om het mandaat van Neth-ER zelf verder op te rekken, omdat zij dan aan autonomie inleveren, en omdat dit wellicht extra menskracht kost.

Wat de contacten en relaties betreft (doel b) is er breed waardering voor het netwerk dat Neth-ER heeft en onderhoudt, maar hier geldt evenals op het terrein van synergie tussen leden (doel c) een 'plafond'. Het lijkt er op dat de diversiteit aan leden, en hun eigen agenda's, een grens opleggen aan de effectiviteit van Neth-ER. Met het pamflet is wel een voorzichtig begin van gezamenlijkheid gemaakt.

2. Hoe **efficiënt** is Neth-ER in het bereiken van deze vier doelen 1a-1d?

De interne efficiëntie van Neth-ER is goed, en bovendien groeiend. Er wordt steeds doelmatiger gebruik gemaakt van de beschikbare middelen, zowel in menskracht, gebouw als financiën. Ook op beleidsniveau is de interne efficiëntie goed: de leden zien in grote meerderheid dat Neth-ER waar voor hun bijdrage levert. Ze verschillen echter duidelijk in de mate waarin.

Wat de externe efficiëntie (afbakening/overlap) betreft concluderen we:

- Voor de leden is er een heldere taakverdeling tussen Neth-ER, Europese koepels en OCW/PV in het Brusselse; zij kiezen soms (strategisch) welke weg zij bewandelen.
- Bij beleidsbeïnvloeding lijkt het in het algemeen geen nadeel dat er 'meer stemmen' zijn. Leden en achterban maken ook strategisch gebruik van de verschillende vertegenwoordigende organisaties.
- De breedte van het ledenbestand geeft Neth-ER een betere positie in Brussel en leidt tot efficiëntie, maar maakt het essentieel voor het bureau om waardering voor elk lid individueel te 'verdienen'.



6.2 Conclusies: toekomstperspectief

3. Wat is, gegeven de antwoorden op 1 en 2, het **toekomstperspectief** van Neth-ER?

De evaluatie leidt niet tot een pleidooi voor een scherpe verandering in aanpak. De tevredenheid over een groot deel van de aanpak en de effecten daarvan is groot; bij de leden, maar ook bij beleidsbepalers in Brussel. Wel zijn er punten die voor verbetering in aanmerking komen, maar veel daarvan hangt zoals gezegd samen met de bereidwilligheid van leden om Neth-ER meer mandaat te geven.

Op basis van de benchmark-vergelijkingen met andere Brusselse informatieverstrek-
kers/ belangenbehartigers concluderen we dat er niet direct een alternatief model is
voor een Neth-ERachtige organisatie die de bestaande doelen veel beter zou kunnen
dienen. Zeker gezien de breedte van het ledenbestand (en daarachter weer de breedte
van achterbannen) en het doel van coördinatie in die breedte heeft Neth-ER waar-
schijnlijk een lastiger opgave dan veel van haar IGLO-collega's. Wat de financiering
betreft blijkt het vergelijkingsmateriaal sterk met de 'nationale NWO' verbonden, al
maakt UKRO ook gebruik van leden die individueel betalen voor informatie. Die
dienstverlening bevindt zich echter deels op het vlak van een National Contact Point.
Om de NCP-taak met de huidige Neth-ERTaken te verbinden, zouden organisaties moe-
ten worden samengevoegd; de vraag is of dat uiteindelijk effectiever is.

Als het ministerie een stabiel informatieportaal wil, kan het dat uiteraard ook zelf op-
zetten. Maar het voordeel van Neth-ER is juist het 'van ons'-gevoel van het veld. Dat
kan natuurlijk negatief uitpakken als het veld tegenover OCW staat op bepaalde on-
derwerpen. Onze indruk is echter dat dit vrijwel niet is voorgekomen.

Als het gaat om beleidsbeïnvloeding lijkt de taakverdeling optimaal: het ministerie
heeft voldoende menskracht in Brussel op de PV, END-ers bij de EC. Neth-ER vormt
daarop een goede aanvulling. En deze aanvulling vervult zijn rol goed, aldus een groot
deel van het veld dat de primaire 'klant' is van Neth-ER.

Op zich liggen er potentiële kansen in de breedte van Neth-ER, maar zoals iedereen
zich realiseert is het ook een gevaar. Wel wijzen de leden op een groeiende eenheid
mede als gevolg van Neth-ER (pamflet).

Neth-ER excelleert op lobby- en informeergebied in het voortraject. En dat voortraject
is voor de periode 2014-2020 nu juist afgerond. Wel zijn er nieuwe ontwikkelingen:
plannen voor EU-leergang en aanhalen van contacten met nieuwe Europarlementari-
ers, en focus op het Nederlands voorzitterschap in 2016 en wat later de midterm re-
views. Een netwerk is, zo blijkt ook uit de vergelijking met VNO NCW en Partos, van
cruciaal belang, je bent het snel kwijt en het is kapitaalvernietiging als je het opdoekt.
Om die reden is het voortbestaan van Neth-ER vanuit het perspectief van leden maar
ook vanuit de doelen die het ministerie van OCW in de subsidiebeschikking heeft ver-
woord aan te bevelen.



6.3 Aanbevelingen: retourtje Brussel 1^e klas

Op grond van het bovenstaande doen we een aantal aanbevelingen. Deze hebben vooral het karakter van 'beginpunten voor een gesprek'. Bij iedere aanbeveling staat vermeld aan wie deze gericht is.

Alle betrokkenen: ga door met Neth-ER

Op grond van de evaluatie concluderen we dat er een plaats is voor Neth-ER, dat voor vrijwel alle leden het nut van wat Neth-ER doet onomstreden is, met name op het gebied van informeren en netwerken.

OCW: maak doelen voor Neth-ER als subsidiegever explicieter

Op dit moment concluderen we: de doelen die het ministerie voor Neth-ER had zijn vooral bereikt als het veld tevreden is. En, gegeven de tevredenheid die er is, zou het ministerie van OCW dat ook moeten zijn. Maar er zijn ook twijfels geuit. Maak daarom de doelen scherper waar mogelijk. Als bijvoorbeeld een doel is om Neth-ER na een x aantal jaar alleen nog door het veld te laten betalen, maak dit dan expliciet.

OCW, PV & Neth-ER: onderhoud regelmatig contact

Het overleg dat er nu is, is een verbetering in de afstemming tussen Neth-ER en het ministerie en PV. Continueer dit.

Onderzoek de mogelijkheden voor verdere uitbreiding. Zo was er in het verleden (onder ministers Van der Hoeven en Plasterk) ten huize van het ministerie een aantal maal per jaar overleg over Europese dossiers, waarvoor 30-40 mensen waren uitgenodigd, vanuit het veld, Neth-ER, GTI's en het ministerie. De directeur van Neth-ER en sommige leden betreuren dat dit overleg niet meer bestaat.

Als alternatief voor deze opzet kan het interessant voor alle betrokkenen zijn als het ministerie en de bestuurders van leden (dus het bestuur van Neth-ER) bijvoorbeeld eens per jaar vergaderen. Zo blijven de doelen optimaal op elkaar aangesloten.

OCW en Neth-ER: zoek naar de beste mogelijkheden om de financiële relatie vorm te geven

Het is onzeker welke alternatieven er precies bestaan voor het huidige model waarin een deel van de werknemers van Neth-ER feitelijk in dienst zijn bij het ministerie van OCW. Maar het is de moeite waard om te onderzoeken wat optimaal is (zowel financieel als organisatorisch) en voor de minste ergernissen zorgt.

OCW: onderzoek wat de beste financiële verhouding OCW-leden is

Op grond van de benchmark pleiten we niet voor het volledig terugtrekken van OCW uit Neth-ER. We hebben geen voorbeeld gezien van een Neth-ERachtige organisatie die alleen door leden-met-achterban betaald wordt. In alle gevallen is er tenminste één grote geldschieter (in de vergelijkingslanden 'NWO') die in het geval van UKRO ongeveer gematcht wordt door individuele bijdragen.

Dat betekent niet dat de huidige verdeling per se de beste is. Het lastige is dat we sterke aanwijzingen hebben dat er leden zijn die wel meer zouden willen betalen, maar ook dat er leden zijn die nu al overwegen te stoppen. Een differentiatie in bijdrage, of een lidmaatschap in soorten is misschien een mogelijkheid. Het ministerie van OCW zou kunnen zeggen: wat jullie als leden bij elkaar brengen, verdubbelen wij. Maar dat kan weer bedrijfsonzekerheid opleveren voor Neth-ER aangezien hun inkomsten dan van jaar tot jaar (sterker) kunnen fluctueren.



Neth-ER: probeer verdieping aan te brengen in de informeer-taak, door specifieke te zijn

In het algemeen is er grote waardering voor het informeren dat Neth-ER doet. Verbeteringen op dit punt kunnen nog worden aangebracht door verdere specialisatie. Dat wil voor seminars zeggen: meer inhoudelijke doordinking. En waar mogelijk scherpere afstemming van boodschappen op publiek. Ook kunnen in de komende periode de adviezen aan leden en achterban nog aan kwaliteit winnen. Door de toegenomen ervaring in het Neth-ERteam (en wellicht door het inhuren of aantrekken van extra 'senioriteit') kan deze verdere verbetering vorm krijgen.

Leden: geef Neth-ER wat meer armslag in het naar voren brengen van standpunten

We roepen de leden van Neth-ER op om, gegeven de positie en het netwerk dat Neth-ER nu al heeft, het Neth-ERbureau wat meer armslag te geven om effectiever te kunnen lobbyen. Met name als snelheid een issue is, kan het de effectiviteit van een lobby in gevaar brengen als Neth-ER alle communicatie eerst langs leden en achterban moet leiden.

We sluiten ons aan bij het advies van de Taskforce Neth-ER na 2014, dat bestuur en leden van Neth-ER adviseert "hun samenwerking te benutten voor een heldere, gezamenlijke boodschap" rond de Europese programma's. Zo'n gezamenlijke positiebepaling is volgens de Taskforce in de eerste plaats gericht op de *Nederlandse* politiek en overheid. Wij denken echter dat met gezamenlijke positiebepalingen ook de positie van het Nederlandse kennisveld in Brussel sterker uit de verf komt.



Bijlagen

Bijlage 1 Geïnterviewden

<i>Organisatie</i>	<i>Geïnterviewde(n)</i>
Neth-ER	Frans van Vught, Fried Kramer, Sebastiaan den Bak, Charlotte Geerdink, Tim Buiting, Edith van Rees, Kimberly Lans
TNO	Erik Drop, Albert van der Steen
NWO	Jos Engelen, Cynthia Naus
KNAW	Hans Chang
VSNU	Karl Dittrich, Jurgen Rienks
Vereniging Hogescholen	Thom de Graaff, Dirk Cornelissen, Alexander Scholtes
MBO Raad	Paul Oomens, Veronique Feijen
Europees Platform	Jindra Divis
Nuffic	Freddy Weima, Sjoerd Roodenburg
NFU	Marcel Levi
ROC West-Brabant	Annejet de Goede
Hanzehogeschool Groningen	Jolanda Hekman
Universiteit Twente	Rolf Vermeij
Universiteit van Amsterdam	Anouk Tso
LUMC	Jacqueline Ton
Permanente Vertegenwoordiging	Mirko van Muijen, Lars Vos, Johan Verboom, Francien Heijs
Europees Parlement	Judith Merkies, Marietje Schaake
Europese Commissie	Filip van Depoele (DG Education and Culture), Denise Heiligers, Peter van der Hijden (DG Research & Innovation)
Ministerie van OCW	Peter Moeliker, Gérard Maas, Herman van der Plas (IB), Serçe Sahin, Nynke Cornelissen (OWB), Robin van IJperen(HO), Peter van IJsselmuiden (BVE)
Ministerie van EZ	Arie van der Zwan
AgentschapNL/EIOI	Koen de Pater
UKRO	Christina Miller
KoWi	Claudia Eggert
RCN	Tobias Bade Strøm
Partos	Koos de Bruin
VNO NCW	Joke van den Bandt



EU-wetgeving persoonsdata bedreiging voor onderzoek

Op handen zijnde Europese regelgeving omtrent de bescherming van persoonsgegevens kan het wetenschappelijk onderzoek schaden of zelfs onmogelijk maken. *Heiko Tjalsma en Rutger Nugteren*

KNAW, NWO en VSNU hebben gezamenlijk een brandbrief doen uitgaan waarin zij hun grote verontrusting uitspreken over de ontwerpwet van de Europese Unie met betrekking tot de bescherming van persoonsgegevens. Er ligt een voorstel van de Europese Commissie voor een nieuwe Dataprotectieverordening die in de plaats moet komen van de bestaande Europese Richtlijn waar de Nederlandse Wet Bescherming Persoonsgegevens (WBP) op gebaseerd is. Het voorstel dateert al uit 2012,

maar recent is in de onderzoeks- en archiefwereld grote ongerustheid ontstaan over deze concept-Verordening, vooral over de daarop ingebrachte amendementen.

Recht op vergeten

Een belangrijk, en controversieel, uitgangspunt van de nieuwe wet is het 'recht om vergeten te worden': een EU-burger moet het recht hebben zijn of haar persoonsgegevens, waar dan ook opgeslagen, in te kunnen zien en desgewenst voorgoed te laten verwijderen. Hierbij is in eerste instantie vooral aan de (gevaar van) sociale media gedacht. Op het niet voldoen aan de strenge eisen komen hoge boetes te staan.

Voor onderzoek kleven hier echter grote praktische bezwaren aan, bijvoorbeeld omdat het niet altijd wenselijk of mogelijk is om deelnemers aan onderzoek volledig te informe-

ren. Daarnaast moeten persoonsgegevens bewaard blijven voor toekomstig onderzoek. In de huidige wet- en regelgeving is bewerking van persoonsdata zonder toestemming ('consent'), onder strikte voorwaarden, wél toegestaan voor onderzoeksdoeleinden. Dit laatste blijft in de door de Europese Commissie voorgestelde Verordening grotendeels ongewijzigd.

Grote beperkingen

Als problematisch en verontrustend worden nu vooral de amendementen op deze Verordening gezien, ingediend door de vaste LIBE-commissie van het Europees Parlement. Deze commissie neemt het 'recht op vergeten' bijna absoluut, met als gevolg veel grotere beperkingen op het gebruik van persoonsgegevens. Voor wetenschappelijk onderzoek zou dit alleen nog mogen met uit-

gesproken consent van de betrokkenen (proefpersonen, patiënten). Speciaal deze amendementen zullen, indien aangenomen, bepaalde vormen van wetenschappelijk onderzoek heel sterk reduceren of zelfs onmogelijk maken. Denk aan onderzoek met behulp van patiëntregistraties of sociaalwetenschappelijke surveys. Het bewaren en internationaal uitwisselen van persoonsgegevens zou sterk bemoeilijkt worden.

Onduidelijk is hoe de onderhandelingen over dit wetsontwerp tussen de Europese Commissie, de EU-landen en het Europees Parlement zullen aflopen. Wel lijkt het erop dat de complexiteit van de materie sterk onderschat is.

Het is daarom zeer de vraag of er een nieuwe Verordening vóór de Europese verkiezingen van mei 2014 zal zijn.

Bron: *E-data & Research*, oktober 2013



Voorbeeld: hbo-architectuuropleidingen

In 2012 wilde de Europese Commissie de richtlijn voor erkenning van beroepskwalificaties updaten. Daar dreigde een probleem voor bepaalde Nederlandse (hbo-master) architectuuropleidingen. Het voorstel was namelijk dat een architect om in het register ingeschreven te worden beroepservaring moest hebben opgedaan ná de opleiding. Nu is de bedoelde hbo-masteropleiding een combinatie van leren en werken (4 jaar, ongeveer fifty-fifty), die qua studielast even zwaar is als andere masteropleidingen op dit gebied.

De kunstopleidingen zelf constateerden dit dreigende probleem, en die maakten de (toenmalige) HBO-raad (nu Vereniging Hogescholen) erop attent.

Uiteindelijk is dit punt op drie niveaus ter sprake gebracht in Brussel: de Europese Commissie (van wie het voorstel afkomstig was), de Raad en het Parlement. De Raad was het eenvoudigst voor de Vereniging Hogescholen, omdat het ministerie van OCW het eens was met de bezwaren van de opleidingen.

Neth-ER heeft op vier manieren bijgedragen aan deze lobby:

- binnen de EC heeft Neth-ER uitgezocht wie dit onderwerp behandelt en de HBO-raad met hen in contact gebracht;
- Neth-ER heeft de feitelijke informatie over dit specifieke dossier bij elkaar gebracht;
- Neth-ER heeft de HBO-raad op de hoogte gehouden van de agenda bij het EP rond dit onderwerp;
- Neth-ER heeft de HBO-raad in contact gebracht met Nederlandse Europarlementariërs, en samen hebben Neth-ER en HBO-raad gekeken naar mogelijke amendementen.

De uiteindelijke uitkomst: twee Nederlandse Europarlementariërs, en de Franse rapporteur over dit onderwerp hebben het gewenste amendement aangenomen. De eis van beroepservaring na de opleiding was daarmee van de baan.

De Vereniging Hogescholen is uitermate tevreden over de samenwerking met Neth-ER hierin. De taakverdeling was helder: Neth-ER faciliteert maar lobbyt niet zelf (behalve dat medewerkers soms meelingen als zij de betrokkene goed kenden). Wel dacht Neth-ER mee in de voorbereiding, in het schetsen de tijdslijn, en konden zij betrokken afdelingen en personen bij elkaar brengen, ook waar die (zoals hier bij DG Markt) niet in hun reguliere netwerk zaten. Wat de Vereniging Hogescholen zeer waardeert is ook de proactieve houding van Neth-ER: "Als ze weten dat we ergens mee zitten, dan wijzen ze mensen die ze sowieso ergens over spreken op onze bezwaren."

De context hielp in het uiteindelijk succes van de lobby. Volgens de Vereniging Hogescholen was er namelijk geen echte 'oppositie', partijen die een lobby voor het behoud van het oorspronkelijke voorstel voerden. Wel moest gevochten worden tegen onverschilligheid: "Het was niet makkelijk om iedereen hiervoor op de bres te krijgen."

